

TRÓJMORZE

ANALIZA DYSKURSU MEDIALNEGO

INSTYTUT
NOWEJ
EUROPY

Inicjatywa Trójmorza (ang. *Three Seas Initiative*) jest projektem geopolitycznym, powstałym w 2015 roku z propozycji prezydenta Polski – Andrzeja Dudy, i prezydent Chorwacji – Kolindy Grabar Kitarović. Projekt zrzesza 12 członków UE położonych w Europie Środkowej i Wschodniej – Austrię, Bułgarię, Chorwację, Czechy, Estonię, Litwę, Łotwę, Polskę, Rumunię, Słowację, Słowenię i Węgry. Jest to jeden z najważniejszych „okrętów flagowych” polityki zagranicznej Polski, dlatego też warto przyjrzeć się opinii państw z nią sąsiadujących – Rosji, Białorusi i Ukrainy, a także Niemiec, państwa początkowo krytycznie nastawionemu wobec Inicjatywy, które w 2018 roku oficjalnie zostało jej obserwatorem. Bliskie położenie geograficzne oraz różne cele geopolityczne wyżej wymienionych państw skłoniły analityków Instytutu Nowej Europy do prześledzenia dyskursu medialnego Rosji, Ukrainy, Białorusi i Niemiec wobec Inicjatywy Trójmorza.

W ramach analizy prześledzono artykuły największych portali informacyjnych i analitycznych, a także wypowiedzi polityków i ekspertów tych państw. Umożliwiło to zobrazowanie postrzegania Inicjatywy oraz Polski przez media i elity polityczne wymienionych krajów, tj. Rosji, Białorusi, Ukrainy i Niemiec. Mam nadzieję, że pozwoli to lepiej zrozumieć i odpowiedzieć zarówno na obawy tych państw, jak i na ataki dezinformacyjne, które są, i najprawdopodobniej będą się nasilać.

Każdy z poszczególnych rozdziałów zakończono wnioskami, które podsumowują dyskurs medialny dotyczący Inicjatywy Trójmorza w czterech państwach. Żywię nadzieję, że nasza praca okaże się pomocna liderom i przewodnikom Inicjatywy, ekspertom, kadrze naukowej, ale też czytelnikom, którzy są zainteresowani naszym regionem.

Życzę owocnej lektury, a także, jeżeli niniejszy raport Państwa zacieka, zachęcam do współpracy z Instytutem Nowej Europy.

Łukasz Kobierski
Prezes Zarządu
Instytut Nowej Europy

Badając dyskurs medialny Federacji Rosyjskiej na temat Inicjatywy Trójmorza (ang. *Three Seas Initiative*, 3SI) wykorzystano materiały opublikowane w rosyjskich serwisach informacyjnych: *RT Russian* (ros. *RT на русском*)¹, *EurAsia Daily*², *Czerwona Wiosna* (ros. *Красная Весна*)³, *Rosbalt* (ros. *Росбалт*)⁴, *New Inform*⁵, *Interfax* (ros. *Интерфакс*)⁶, *Regnum*⁷, *FAN* (ros. *ФАН*)⁸, *Baltnews*⁹, *Balkanist* (ros. *Балканист*)¹⁰, a także portalach analitycznych: *Życie Międzynarodowe* (ros. *Международная Жизнь*)¹¹, *SONAR2050* (ros. *СОНАР2050*)¹², *Ekspert* (ros. *Эксперт*)¹³, *Rosyjska Rada ds. Międzynarodowych* (ros. *РСМД*)¹⁴.

Jednym z możliwych sposobów propagowania rosyjskiej narracji, obok wywiadów z politykami i oficjalnych dokumentów doktrynalnych, są komentarze

¹ А. Заквасин, Е. Ищенко, Е. Комарова, „Раздают обещания”: к чему может привести поддержка Инициативы трёх морей со стороны США, <https://russian.rt.com/world/article/719024-iniciativa-trjoh-morei-ssha-estoniya>, dostęp: 25.07.2021.

² В. Самойлов, Удастся ли Польша выстроить „Речь Посполитую – 2.0”? – вторая часть, <https://eadaily.com/ru/news/2017/10/28/udastsya-li-polshe-vystroit-rech-pospolituyu-20-vtoraya-chast>, dostęp: 27.07.2021.

³ ИА Красная Весна, Ян Бжезинский сообщил, для чего США создавали „Триморье” в Восточной Европе, <https://rossaprimavera.ru/news/73a3bf9a>, dostęp: 27.07.2021.

⁴ М. Петровский, „Триморье” и Украина присматриваются друг к другу, <https://www.rosbalt.ru/world/2018/10/18/1739765.html>, dostęp: 27.07.2021.

⁵ Ю. Саблин, Эксперт объяснил заведомый провал американского проекта „Инициатива трех морей”, https://newinform.com/288775-ekspert-obyasnil-zavedomyi-proval-amerikanskogo-proekta-iniciativa-treh-morei?utm_source=yxnews&utm_medium=desktop, dostęp: 27.07.2021.

⁶ Интерфакс, В Москве заподозрили страны „Инициативы трех морей” в попытке изоляции России, <https://www.interfax.ru/world/688319>, dostęp: 27.07.2021.

⁷ С. Стремидловский, США переориентируют Троеморье против России и Китая, <https://regnum.ru/news/polit/3064778.html>, dostęp: 27.07.2021.

⁸ Балканская сплетница, Как страны „Триморья” помогут США изолировать Россию от Европы, <https://riafan.ru/1330079-kak-strany-trimorya-pomogut-ssha-izolirovat-rossiyu-ot-evropy>, dostęp: 27.07.2021.

⁹ Baltnews, Фокус трех морей. Как Польша защищает американские интересы в энергетике, https://baltnews.lt/ekonomika_online_novosti/20200521/1019951842/Fokus-trekh-morey-Kak-Polsha-zaschischaet-amerikanskie-interesy-v-energetike.html, dostęp: 27.07.2021.

¹⁰ О. Хавич, Как саммит «Триморья» спровоцировал конфликты в руководстве Хорватии и Болгарии, <https://balkanist.ru/kak-sammit-trimorya-sprovotsiroval-konflikty-v-rukovodstve-horvatii-i-bolgarii/>, dostęp: 07.09.2021.

¹¹ В. Гулевич, Троеморье против России и Китая, <https://interaffairs.ru/news/show/30776>, dostęp: 27.07.2021.

¹² С. Смирнов, Междуморье как основа идеологии и главный стартap Польши, <https://www.sonar2050.org/publications/mejmore-kak-osnova-ideologii-i-glavnyy-startap-polshi/>, dostęp: 25.07.2021.

¹³ С. Мануков, NI: Вашингтон, похоже, смирился с „Северным потоком – 2” и готовит новое „решение проблемы”, <https://expert.ru/2021/05/11/severniy-potok-2/>, dostęp: 27.07.2021.

¹⁴ А. Кортунув, „Инициатива трех морей” не поможет Европейскому союзу блокировать Россию, <https://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/comments/initsiativa-trekh-morey-ne-pomozhet-evropeyskomu-soyuzu-blokirovat-rossiyu/>, dostęp: 27.07.2021.

rosyjskich ekspertów i dziennikarzy pracujących w mediach narodowych w pełni podporządkowanych rosyjskiemu establishmentowi. W celu bardziej dogłębnego zbadania stosunku Kremla do Inicjatywy Trójmorza zebrano i przeanalizowano wypowiedzi rosyjskich komentatorów, dziennikarzy i ekspertów politycznych, co pozwoliło ocenić taktykę Moskwy wobec Inicjatywy.

Zasadniczo rosyjscy komentatorzy wskazują na amerykańskie korzenie projektu Trójmorza i sugerują, że Inicjatywa jest wymierzona w interesy Federacji Rosyjskiej w regionie Europy Środkowo-Wschodniej. Jednym z głównych nurtów rosyjskiej narracji jest próba zdyskredytowania projektu i pokazania prawdziwych intencji „państw sterowanych przez USA”¹⁵, co wpisuje się w obronę przez Rosję strategię antagonizowania stosunków z szeroko rozumianym Zachodem.

Piszący o amerykańskim wsparciu dla Trójmorza autorzy portalu *RT Russian* Aleksiej Zakwasin, Ewgenija Iszczenko oraz Jelizaweta Komarowa, skupiają się głównie na sektorze energetycznym jako zasadniczym elemencie Inicjatywy¹⁶. Analitycy podkreślają, że jednym z głównych obszarów zainteresowania krajów uczestniczących w inicjatywie Trójmorza jest obszar infrastruktury, obejmujący rozbudowę gazociągów, budowę dróg, linii kolejowych i energetycznych. Oprócz inwestycji w sferę infrastrukturalną, kraje Inicjatywy dążą do zacieśnienia więzi politycznych z USA, zintensyfikowania działań na rzecz cyfryzacji swoich gospodarek oraz dywersyfikacji źródeł dostaw energii. Wspomniani dziennikarze wyszczególniają kwestię budowy interkonektorów gazowych jako działanie priorytetowe dla wszystkich 12 krajów uczestniczących w Inicjatywie. Zwracają oni jednak uwagę, że rozbudowa takiego systemu infrastruktury jest niekorzystna dla Moskwy, ponieważ wykorzystuje ona gazociągi biegnące w kierunku zachodnim i godzi bezpośrednio w rosyjskie interesy. Działania zmierzające do odizolowania Moskwy od rynków zachodnich zostały określone mianem „kordonu sanitarnego”¹⁷, co pokrywa się z narracją rosyjskich urzędników – m.in. ambasadora Rosji w Estonii, Aleksandra Pietrowa, który w komentarzu dla agencji informacyjnej *Interfax* wskazał, że działania Inicjatywy Trójmorza mogą prowadzić do stworzenia wspomnianego „kordonu

¹⁵ Иносми.инфо, *Дума: что скрывают или недоговаривают идеологи проекта «Троеморье»?*, <http://inosmi.info/duma-chto-skryvayut-ili-nedogovarivayut-ideologi-proekta-troemore.html>, dostęp: 26.09.2021.

¹⁶ А. Заквасин, Е. Ищенко, Е. Комарова, *„Раздают обещания”*, op. cit.

¹⁷ Ibidem.

sanitarnego¹⁸. W artykule przytoczono także słowa eksperta ds. energetyki Igora Juszkowa, który podkreśla, że Moskwa ma powody do niepokoju w związku z umacnianiem się USA na europejskim rynku energetycznym, co powoduje stopniowe wypieranie z niego rosyjskich dostawców. Dziennikarze są przekonani, że projekt Trójmorza służy amerykańskim interesom w regionie i jest podyktowany wyłącznie względami politycznymi, gdyż rezygnacja z surowców rosyjskich na rzecz amerykańskich jest finansowo nieopłacalna. Konkludując, dziennikarze *RT Russian* zaznaczają, że Trójmorze może przyczynić się do prób izolacji Rosji na europejskim polu energetycznym, co postrzegają jako polityczną kalkulację Zachodu.

W artykule Wiaczesława Samojułowa dla serwisu *EurAsia Daily*, autor wskazuje na jawnie antyrosyjski charakter inicjatywy Trójmorza, która jest wspierana w szczególności przez „opłacaną prozachodnią opozycję na Białorusi i Ukrainie”¹⁹. Z kolei cytowany przez autora Michaił Niejżmakow, główny analityk *Agencji Komunikacji Politycznej i Gospodarczej*, widzi w Trójmorzu logiczną kontynuację koncepcji Międzymorza J. Piłsudskiego. Ekspert podkreśla, że pomijając szeroko nagłaśniany cel tego przedsięwzięcia – rozwój sfery infrastrukturalnej – państwa Inicjatywy kierują się przede wszystkim motywami politycznymi. Jako najbardziej oczywisty bodziec M. Niejżmakow wymienia wzrost własnego kapitału politycznego, a jako przykład podaje udział byłego prezydenta USA Donalda Trumpa w warszawskim szczycie Inicjatywy w lipcu 2017 roku. Autor wypowiedzi zwraca także uwagę na konflikt na linii Warszawa-Bruksela, w którym Trójmorze, jako projekt zapoczątkowany przez Polskę, jawi się jako swoista przeciwwaga dla niemiecko-francuskich wpływów w ramach Unii Europejskiej. Analityk określa Warszawę jako „najlepszego, najbardziej ukochanego i najbardziej lojalnego”²⁰ sojusznika USA w Europie, dlatego Waszyngton wskazał ją jako agenta amerykańskich interesów, kryjących się za projektem Trójmorza. Zdaniem eksperta, regionalni sojusznicy Warszawy w rzeczywistości jednak ulegają kaprysom Berlina, czego najlepszym przykładem było głosowanie nad powołaniem Donalda Tuska na przewodniczącego Rady Europejskiej w 2017 roku, w którym Warszawie nie udało się przekonać żadnego kraju do odrzucenia tej kandydatury. Przywoływany przez autora

¹⁸ Интерфакс, *В Москве заподозрили страны*, op.cit.

¹⁹ В. Самойлов, *Удастся ли Польше выстроить*, op. cit.

²⁰ Ibidem.

artykułu kaliningradzki politolog Aleksandr Nosowicz podkreśla niemożność pełnej realizacji założeń Inicjatywy, wskazując na nierozwiązane konflikty historyczne między krajami regionu Europy Środkowo-Wschodniej oraz niebagatelne znaczenie nastrojów nacjonalistycznych jako czynników blokujących skuteczność agendy Trójmorza. Ponadto A. Nosowicz podkreśla brak potencjału gospodarczego państw „Nowej Europy”, które „stanowią zaledwie 1/3 PKB Niemiec”²¹, a nadzieje na stworzenie odrębnego bloku polityczno-militarnego nazywa wysoce nierealistycznymi. Dlatego Trójmorze, jako projekt mający na celu stworzenie bloku politycznego w Europie Środkowej, jest zdaniem autorów skazany na niepowodzenie.

Agencja informacyjna *Czerwona Wiosna* w swoim artykule przytacza słowa amerykańskiego eksperta ds. polityki zagranicznej i wojskowości Iana Brzezińskiego, syna Zbigniewa Brzezińskiego, nazywanego przez rosyjskich komentatorów „totalnym rusofobem”²², który jako cel Trójmorza wymienia wzmocnienie więzi gospodarczych pomiędzy państwami regionu Europy Środkowo-Wschodniej, co zwiększyłyby poziom zjednoczenia i bezpieczeństwa całego kontynentu europejskiego²³. W artykule stwierdza się, że Inicjatywa ma na celu „przyspieszenie rozwoju transgranicznej infrastruktury energetycznej, transportowej i cyfrowej w regionie poprzez przyciągnięcie kapitału”²⁴. Serwis internetowy podkreśla rolę USA w stworzeniu inicjatywy Trójmorza oraz to, że pomimo zmian kursu polityki zagranicznej Waszyngtonu i przynależności partyjnej, projekt ten pozostaje priorytetem dla Ameryki.

Michaił Petrowski, piszący dla portalu *Rosbalt*, wskazuje na chęć przyłączenia się Ukrainy do promowanego przez Warszawę projektu Trójmorza, która jednak traktuje tę inicjatywę z dużą ostrożnością ze względu na napięte relacje polsko-ukraińskie²⁵. Autor nawiązuje do koncepcji Międzymorza Marszałka J. Piłsudskiego, które było zaprojektowane jako swoisty „pas sanitarny”, oddzielający Rosję od Europy, natomiast Trójmorze w obecnym kształcie promowane jest nie tyle jako projekt geopolityczny, co raczej infrastrukturalny. M. Petrowski zwraca uwagę, że

²¹ Ibidem.

²² В. Александров, *Бжежинские специализируются на дремучей русофобии*, <http://inforos.ru/ru/?module=news&action=view&id=39014>, dostęp: 10.08.2021.

²³ ИА Красная Весна, *Ян Бжезинский сообщил*, op. cit.

²⁴ Ibidem.

²⁵ М. Петровский, *„Триморье” и Украина*, op. cit.

koncepcja Trójmorza opiera się na konsolidacji gospodarczej państw Grupy Wyszehradzkiej, państw bałtyckich i środkowoeuropejskich, a w dalszej perspektywie także pozaunijnych krajów Europy Wschodniej. Priorytetami w zakresie pogłębiania współpracy są rozwój energetyki, transportu i telekomunikacji. Zdaniem autora, kluczowym założeniem Trójmorza jest gospodarcze zbliżenie krajów Inicjatywy do poziomu państw „starej Europy”. Jednym z głównych celów tej współpracy jest stworzenie alternatywnej drogi dostaw surowców naturalnych, a także stworzenie bazy infrastrukturalnej w regionie biegnącej z północy na południe, aby przełamać dominację krajów Europy Zachodniej, przyzwyczajonych do formuły zachód-wschód. Autor artykułu cytuje Krzysztofa Zamirowskiego, eksperta *Funduszu Wyszehradzkiego*, który podkreśla znaczenie Trójmorza w kontekście rozwoju gospodarczego całego kontynentu i porównuje wzrost gospodarczy Polski do Chin. W konkluzji autor stwierdza, że wzajemna nieufność państw Trójmorza nie pozwala na intensywne rozwijanie projektu, ale korzyści są zbyt duże, by kraje te zrezygnowały z samej idei stworzenia nowego bloku gospodarczego w Europie.

W artykule dla portalu *New Inform* politolog Aleksandr Nosowicz wskazuje na konieczność finansowania przez USA projektu Trójmorze, w przeciwnym razie inicjatywa byłaby pozbawiona sensu²⁶. Analityk podkreśla znaczenie Trójmorza jako projektu amerykańskiego, którego najważniejszą funkcją jest stworzenie przeciwwagi dla gazociągu Nord Stream 2. Zwraca jednak uwagę, że od czasu dojścia J. Bidena do władzy priorytety USA uległy zmianie. Europa Środkowo-Wschodnia jest obecnie postrzegana przez Waszyngton jako „głęboka peryferia”. Bez finansowania ze strony USA, inicjatywa Trójmorza pozostanie jedynie formalną platformą służącą promocji swojego głosu na arenie wewnątrz europejskiej – konkluduje ekspert.

Redaktor agencji informacyjnej *Agencji Informacyjnej Regnum*, Stanisław Stremidłowski, zwraca uwagę na początkowo ekonomiczny charakter Inicjatywy Trójmorza, jednakże po nieudanej próbie przyłączenia się Berlina do projektu – zablokowanej przez Warszawę – oraz fiasku chińskich inwestycji, charakter ten został, zdaniem autora, zachwiany²⁷. Na poparcie tezy o odchodzeniu od gospodarczego charakteru Trójmorza S. Stremidłowski przytacza wypowiedź

²⁶ Ю. Саблин, *Эксперт объяснил заведомый провал*, op. cit.

²⁷ С. Стремидловский, *США переориентируют Троеморье*, op. cit.

ówczesnego Sekretarza Stanu USA Mike'a Pompeo, który wymienił kilka priorytetów tej koncepcji, m.in. wsparcie finansowe i militarne dla państw Trójmorza, oraz wskazał na Komunistyczną Partię Chin i Rosję jako główne zagrożenia dla rozwoju Inicjatywy. Według autora wskaźnikiem tego, że Trójmorze przestaje być koncepcją czysto ekonomiczną, jest odmowa uczestnictwa Chinom w rozwoju środkowoeuropejskiej infrastruktury w ramach jej powiązania z chińskim projektem „Jeden Pas, Jedna Droga”. Ma to związek, po pierwsze, z amerykańskimi ambicjami antyrosyjskimi, a po drugie, z polskimi nadziejami na przywrócenie potęgi na miarę II Rzeczypospolitej.

Autor piszący pod pseudonimem Bałkańska Płotkarka (ros. *Балканская сплетница*) specjalizujący się w tematyce polityki na Bałkanach, w swojej analizie projektu Trójmorza dla serwisu *FAN* odnosi się do historii Inicjatywy oraz wpływów amerykańskich w ramach tego projektu²⁸. Wspomniany publicysta również porównuje Trójmorze do postulowanej przez Józefa Piłsudskiego doktryny Międzymorza, polegającej na konsolidacji państw Europy Wschodniej przeciwko wpływom rosyjskim. Powrót do tej geopolitycznej strategii nastąpił w momencie, gdy Andrzej Duda objął urząd prezydenta Polski, deklarując, że Trójmorze jest „szansą, jakiej Polska nie miała od XVII wieku”²⁹. Autor przytacza kilka krytycznych wypowiedzi polityków z państw bałkańskich wobec Trójmorza, które świadczą o braku zaangażowania państw uczestniczących w inicjatywie w realizację jej pierwotnego celu, jakim jest rozwój infrastruktury. Według publicysty, Trójmorze jest obecnie ucieleśnieniem ekspansjonistycznych idei Warszawy i „służy jako wehikuł” do wspierania geopolitycznych interesów Waszyngtonu. W konkluzji autor stwierdza, że Trójmorze w obecnym kształcie nie przypomina już bloku gospodarczego funkcjonującego w ramach Unii Europejskiej, ale jest quasi-podmiotem podporządkowanym imperialnym ambicjom NATO.

Na łamach serwisu *Baltnews* ukazała się opinia emerytowanego pułkownika i kierownika Katedry Nauk Politycznych i Socjologii Rosyjskiego Uniwersytetu Ekonomicznego, Andrieja Koszkin, który uważa, iż rolą Polski jest zabezpieczanie amerykańskich interesów w regionie Europy Środkowej³⁰. W swojej wypowiedzi

²⁸ Балканская сплетница, *Как страны „Триморья” помогут США*, op. cit.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Baltnews, *Фокус трех морей*, op. cit.

naukowiec nawiązał do doktryny Międzymorza, która była „dzieckiem II RP”, a współczesną inicjatywę Trójmorza określił jako projekt stworzony formalnie przez Polskę i Chorwację, ale *de facto* zarządzany bezpośrednio z Waszyngtonu. Ekspert podkreślił, że USA nadzorują trójstronną inicjatywę, mając na celu promowanie własnych projektów komercyjnych, w tym związanych z dystrybucją gazu LNG w Europie. Według A. Koszki, Trójmorze jest amerykańskim projektem energetycznym w Europie, polegającym na odcięciu rosyjskich dostawców surowców naturalnych od rynku europejskiego. Wiąże się to z rolą Polski na arenie międzynarodowej, która aspiruje do zajęcia dominującej pozycji w regionie w relacjach ze Stanami Zjednoczonymi, a do tego potrzebuje zbić kapitał polityczny i pokonać przeciwnie temu państwa w Europie Zachodniej.

Władysław Gulewicz, ekspert portalu *Życie Międzynarodowe*, postrzega funkcję Trójmorza jako swoistą przeciwwagę dla rosyjskich i chińskich interesów w regionie Europy Środkowej³¹. Autor odnosi się do ostatniego szczytu w ramach Inicjatywy Trójmorza, który odbył się w Sofii w dniach 8-9 lipca 2021 roku. Analityk podkreśla, że słynące z rusofobii państwa Trójmorza ponownie podkreśliły rolę Rosji jako hegemonia energetycznego, wywierającego poprzez tę przewagę presję polityczną. Głównym celem tej geopolitycznej zagrywki Waszyngtonu jest odcięcie rosyjskich surowców od europejskiego rynku energetycznego oraz stworzenie koalicji państw kontrolujących środkowoeuropejskie baseny morskie. Z kolei inny ekspert portalu, Piotr Iskienderow, starszy pracownik naukowy Instytutu Słowianoznawstwa Rosyjskiej Akademii Nauk i doktor nauk historycznych, widzi w istnieniu projektu Trójmorza logiczne przedłużenie amerykańskich interesów w regionie Europy Środkowo-Wschodniej. Gdy Waszyngton zrezygnował z prób narzucenia Europie kosztownego, nierentownego i ubogiego w zasoby projektu gazociągu Nabucco, biegnącego z Azerbejdżanu i Iranu do Europy Środkowej, postanowiono wówczas zainicjować format Trójmorza, którego głównym celem jest stworzenie infrastruktury gazowej wypełnionej amerykańskim gazem LNG³². Jak pisze W. Gulewicz, jednym ze wciąż niezrealizowanych celów USA w kontekście rozszerzania Trójmorza jest zaangażowanie Niemiec w ten projekt. Berlin sprzeciwia

³¹ В. Гулевич, *Троеморье против России*, op. cit.

³² П. Искендеров, *Американский газ для Польши: очередной бизнес-проект Трампа*, <https://interaffairs.ru/news/show/17941>, dostęp: 07.09.2021.

się jednak tej koncepcji, ponieważ jawna rusofobiczność i antyrosyjskość agendy Inicjatywy są sprzeczne z politycznymi i gospodarczymi interesami Niemiec. Ponadto RFN nie czuje się komfortowo z powodu wyraźnie autonomicznego charakteru projektu Trójmorza, gdyż Berlin wolałby zintegrować jego struktury z Unią Europejską. Autor tłumaczy jawny sprzeciw państw Inicjatywy wobec chińskiego projektu „Jeden Pas, Jedna Droga” niechęcią do zaangażowania Chin w regionie, gdyż zniszczyłoby to koncepcję Trójmorza – państwa miałyby wówczas swobodę wyboru obszarów i kierunków rozwoju współpracy, co jest sprzeczne z interesami Waszyngtonu i Warszawy.

W materiale analitycznym, w ramach rosyjsko-białoruskiego projektu *SONAR2050*, Siergiej Smirnow przedstawia Inicjatywę Trójmorza jako kontynuację wywodzących się z polskiej doktryny rewanżyzmu ambicji, polegających na ochronie państw Europy Środkowej przed „wschodnimi barbarzyńcami”³³. Autor postrzega upadek ZSRR jako moment przelomowy dla odrodzenia się wewnętrznej rywalizacji wśród polskich elit politycznych o wybór właściwego gruntu ideologicznego dla dalszego funkcjonowania w nowych realiach geopolitycznych. Autor przytacza dwie rozważane wówczas koncepcje – strategię ścisłej współpracy z Niemcami, opartej na integracji europejskiej, oraz strategię opartą na ekspansji polskich interesów na wschód. Zdaniem analityka, w tej rywalizacji odniósł przewagę obóz opowiadający się za stworzeniem oddzielnego geopolitycznego bloku w regionie Europy Środkowej, a Trójmorze – oparte przede wszystkim na *soft power* – stało się głównym instrumentem poszerzania polskich wpływów na obszarze poradzieckim. S. Smirnow podkreśla, że Trójmorze jawi się jako projekt stworzenia „drugiej Europy”, a jego głównymi inicjatorami są „jagiellonowie” z rządzącej od 2015 roku partii Prawo i Sprawiedliwość, którzy rozszerzanie polskich wpływów w regionie, w tym poprzez rozwój projektu Trójmorza, uważają za priorytet polityki zagranicznej. Autor tekstu również sugeruje, że ukrytym motywem powstania Trójmorza jest stworzenie „kordonu sanitarnego”, oddzielającego szeroko pojęty Zachód od struktur zdominowanych przez Federację Rosyjską. Takie rozwiązanie, zdaniem analityka, jest korzystne jedynie dla Waszyngtonu, którego głównym motywem geopolitycznym jest podtrzymywanie niechęci do Moskwy w regionie Europy Środkowo-Wschodniej.

³³ С. Смирнов, *Междуморье как основа идеологии*, op. cit.

Analitik zwraca uwagę na obraną przez Warszawę strategię rusofobii, która przynosi jej ogromne inwestycje – zarówno finansowe, jak i militarne – ze strony USA, przy jednoczesnej antyunijnej polityce ignorowania decyzji ponadnarodowych organów europejskich. Zdaniem eksperta, mimo braku oficjalnej ideologii w Polsce, w genie tego narodu został zakodowany rewanżyzm, a chęć utrzymania wpływów w Europie stała się głównym motywem przewodnim polskiej polityki zagranicznej. W konkluzji autor stwierdza, że projekt Trójmorza jest całkowicie podporządkowany woli Waszyngtonu. Wyraża on również zaniepokojenie rozszerzeniem pola współpracy amerykańsko-polskiej o broń jądrową, co zdaniem eksperta może doprowadzić do „nowej wersji kryzysu kubańskiego”³⁴.

Andriej Kortunow, dyrektor generalny *Rosyjskiej Rady ds. Międzynarodowych*, podkreśla, że kraje „nowej Europy” są obecnie daleko w tyle względem swych „starych partnerów”, dlatego projekt Trójmorza może przyczynić się do wzmocnienia wzrostu gospodarczego tych państw³⁵. Analitik podkreśla jednak, że wiodącym motywem tego przedsięwzięcia jest zablokowanie drogi Rosji do „starej Europy” poprzez zjednoczenie państw pod antyrosyjskim sztandarem i stworzenie swoistego buforu. Pisząc o perspektywach współpracy Trójmorza z Unią Europejską, autor wyraża obawy o stopniową marginalizację promowanego przez Polskę projektu, gdyż większość państw UE jest mu przeciwna, a potencjał wewnętrzny państw zrzeszonych w inicjatywie jest zdecydowanie niewystarczający, by samodzielnie stać się ważnym graczem na arenie międzynarodowej. Zdaniem eksperta, jednym z ważniejszych czynników, który będzie świadczył o pomyślności realizacji postulatów Inicjatywy, jest stopień napięcia w relacjach między Brukselą a Moskwą. Jeśli rywalizacja ta zachowa swój obecny kształt, Trójmorze miałoby szansę na owocny rozwój.

Siergiej Manukow w artykule dla serwisu *Ekspert* powołuje się na analizę ekspercką opublikowaną na łamach *The National Interest*³⁶. Autor zauważa, że amerykańska i niemiecka aktywność we wspieraniu Trójmorza może świadczyć o próbie stworzenia pewnego rodzaju przeciwwagi dla praktycznie już zrealizowanego projektu Nord Stream 2. Zdaniem eksperta, jednym

³⁴ Ibidem.

³⁵ A. Кортунов, „Инициатива трех морей” не поможет, op. cit.

³⁶ С. Мануков, *NI: Вашингтон, похоже, смирился*, op. cit.

z najważniejszych priorytetów USA w tym projekcie jest promowanie własnych rozwiązań energetycznych, w tym szerszej dystrybucji gazu LNG. Jak zauważa autor, ze względu na zachodzące zmiany w energetyce związane z adaptacją UE do zmian klimatycznych, wzrośnie zapotrzebowanie na paliwa przejściowe, m.in. gaz. Dlatego też USA, dążąc do globalnej dominacji, aktywnie inwestują w projekt 3SI, chcąc zarówno zaspokoić własne interesy gospodarcze, jak i uzależnić region od własnych rozwiązań geoinfrastrukturalnych. Waszyngton postrzega Trójmorze jako sposób na zachowanie kluczowego sojuszu z Berlinem, a także na złagodzenie szkód, jakie zdaniem USA Nord Stream 2 wyrządzi Europie.

Wnioski

Zasadniczo w rosyjskim przekazie medialnym na temat Inicjatywy Trójmorza można wyróżnić szereg motywów narracyjnych: dyskredytowanie koncepcji Trójmorza jako bytu politycznego, podkreślanie roli USA jako dyrygenta tego przedsięwzięcia, oskarżanie kluczowych państw Inicjatywy o polityczną i energetyczną izolację Federacji Rosyjskiej oraz wyszczególnianie roli Polski jako rewanżysty dążącego do reorganizacji sytuacji geopolitycznej w regionie Europy Środkowo-Wschodniej.

Rosyjscy komentatorzy polityczni promują prorządowy punkt widzenia, krytykując i bagatelizując Inicjatywę Trójmorza, podkreślając przy tym, że projekt pierwotnie infrastrukturalny stał się narzędziem politycznym wymierzonym w interesy Federacji Rosyjskiej i służy przede wszystkim USA i Polsce, które dążą do stworzenia jednolitego aliansu państw środkowoeuropejskich w celu powstrzymania Rosji.

Komentując zagadnienia związane z sektorem energetycznym, niektórzy eksperci prezentują realistyczne spojrzenie pozbawione propagandowego tonu, wskazując na istniejące współzależności energetyczne w regionie Europy Środkowo-Wschodniej. Jednocześnie podkreślają trendy dywersyfikacyjne i wskazują na politykę klimatyczną jako jedno z głównych zagrożeń dla interesów Federacji Rosyjskiej, która opiera swój eksport głównie na surowcach naturalnych. W tym świetle Inicjatywa Trójmorza prezentowana jest jako projekt mający na celu wyparcie rosyjskich dostawców energii z europejskiego rynku surowców, przy czym rolę Rosji

mają przejąć Stany Zjednoczone, które aktywnie finansują i inwestują w rozwój środkowoeuropejskiej infrastruktury energetycznej.

Rosyjscy autorzy upatrują genezę Trójmorza w geopolitycznej koncepcji Międzymorza Józefa Piłsudskiego, wskazując na jawnie antyrosyjski charakter obu inicjatyw. Wychodząc z założenia, że Trójmorze jest rozwinięciem międzywojennej doktryny Marszałka, większość dziennikarzy i ekspertów dochodzi do wniosku, że rolą Inicjatywy są dalekosiężne działania mające na celu polityczną izolację Rosji i pozbawienie jej wpływów w regionie Europy Środkowo-Wschodniej, który Kreml postrzega jako główną trampolinę dla rosyjskich interesów.

W rosyjskich mediach dominują przekazy propagandowe, których głównym celem jest podtrzymanie nieformalnie obowiązującej doktryny „oblężonej twierdzy”, zgodnie z którą każdy projekt regionalny (minilateralny) jest zawsze przedstawiany jako zagrożenie dla interesów Federacji Rosyjskiej. W przestrzeni medialnej pojawiają się jednak również wartościowe analizy, które próbują wyjaśnić ukryte ambicje państw uczestniczących w Inicjatywie Trójmorza na różnych poziomach.

W białoruskim dyskursie medialnym temat Inicjatywy Trójmorza pojawia się dość często, aczkolwiek nie jest on na tyle popularny, jak można by przypuszczać, biorąc pod uwagę bliskie sąsiedztwo Białorusi z państwami członkowskimi Inicjatywy. Faktem jest, iż ośrodki naukowo-badawcze nie poświęcają zbyt wiele uwagi temu tematowi, a zdecydowana większość artykułów traktujących o Trójmorzu pochodzi z serwisów informacyjnych tudzież portali analitycznych. W celu zbadania tematu prześledzono ponad 70 materiałów opublikowanych w latach 2016–2021 na łamach: serwisu informacyjnego *Sowietskaja Biełorussija*, agencji informacyjnej *Baltnews*, oraz portalu analitycznego *Teleskop*. W celu weryfikacji odnotowanych tendencji oraz ugruntowania informacji zawartych w przedstawianej analizie sięgnięto także po wybrane artykuły z mniej lub bardziej niezależnych serwisów informacyjnych i portali analitycznych takich jak: *Imhoclub*, *4esnok*, *Politring*, *Swobodnyje Nowosti*, *BelarusSecurityBlog*, *Belapan* oraz *Reform*.

Analizując dyskurs medialny obecny w białoruskich mediach należy mieć na uwadze, iż w wyniku społecznych protestów z 2020 roku, których powodem był sprzeciw wobec przeprowadzonych wówczas wyborów prezydenckich – uznanych przez społeczeństwo za sfałszowane – część ówczesnie funkcjonujących niezależnych serwisów informacyjnych została zamknięta lub zdelegalizowana przez władze. Warto także zwrócić uwagę na fakt, że od czasu zakończenia ostatnich wyborów prezydenckich, publikowanie w przestrzeni medialnej materiałów krytykujących władzę tudzież analiz negujących działania białoruskiej władzy w kraju, bądź za granicą jest obecnie penalizowane tj. autorzy takich tekstów mogą zostać uznani za ekstremistów bądź przestępców. Z tego powodu, od sierpnia 2020 roku nie należy oczekiwać, że autorzy będą przyjmować szeroko pluralistyczny punkt widzenia w swoich publikacjach. Wśród zlikwidowanych lub zablokowanych portali znalazły się: *Tut.by* – obecnie odbudowujący działalność pod postacią zarejestrowanego poza granicami Białorusi serwisu *Zerkalo.io*, opozycyjny serwis informacyjny *Nasza Niwa* – część redakcji przebywa w areszcie oraz polska sieć informacyjna *Bielsat.tv*, której działalność została uznana za ekstremistyczną, tym samym na terenie Białorusi zablokowano możliwość dostępu do podawanych przez nią informacji.

Z narracji obecnej w wybranych do analizy publikacjach można wywnioskować, że Inicjatywa Trójmorza jest zmaterializowaną wizją Międzymorza, koncepcji sformułowanej przez Józefa Piłsudskiego, jednego z najbardziej antyrosyjskich polskich polityków, pisze dziennikarz Mateusz Piskorski dla serwisu *Baltnews*³⁷. Niemniej zarówno Piskorski, jak i znaczna część innych autorów, choć zgadzają się z faktem, iż szkic projektu jest elementem polskiej polityki zagranicznej, to za inicjatora oraz nadzorcę Trójmorza uważają Stany Zjednoczone. Jewgienij Kononowicz w swoim artykule dla *Sowietskaja Bietorussija* przywołuje słowa Maksima Bordenko, badacza *Instytutu Ekonomii Rosyjskiej Akademii Nauk*, który podkreśla, że Trójmorze w obecnej formie realizuje kilka precyzyjnie określonych celów, przy czym tym nadrzędnym jest wyrażanie amerykańskich interesów w regionie, skuteczne destabilizowanie UE, a także utrudnianie dialogu między Niemcami, Francją i Rosją³⁸. Dziennikarz Wsiewłod Szimow³⁹ i szef *Departamentu Nauk Politycznych i Socjologii PRUE*. G.V. Plechanow, emerytowany pułkownik Andriej Koskin, w innym tekście opublikowanym na łamach serwisu *Sowietskaja Bietorussija*, zgadzają się opinią Maksima Bordenki, zwracając uwagę na to, że obok politycznego nadzoru Trójmorze jest także wykorzystywane przez Stany Zjednoczone jako platforma do lobbowania za amerykańskim gazem LNG, oraz do ograniczania udziału rosyjskiego sektora energetycznego w Europie⁴⁰. Podobne stanowisko wyraża bułgarski politolog Chavdar Dobrev, którego wypowiedź przywołuje serwis *Baltnews*. Zdaniem Dobreva kwestie gospodarcze są jedynie przykrywką dla politycznego kursu Trójmorza, a jedynym istotnym aspektem gospodarczej działalności Inicjatywy jest dążenie USA do ograniczenia udziału rosyjskiego gazu w UE oraz promocja własnego LNG⁴¹.

³⁷ M. Пискорский, *Кураторы меняются – идеи остаются: зачем США нужен союз Прибалтики и Польши*, https://baltnews.lt/vnutri_Lithuania_politika_novosti/20191120/1019590824/Kurator-smenilsya-ideya-ostalas-zachem-SShA-nuzhen-Baltiyskiy-soyuz-Pribaltiki-i-Polshi.html, dostęp: 01.08.2021.

³⁸ E. Кононович, *Кто и зачем пытается создать новый санитарный кордон в Евразии*, <https://www.sb.by/articles/khozhdzenie-za-tri-morya33.html>, dostęp: 01.08.2021.

³⁹ В. Шимов, *Кому выгодна доктрина Триморья?*, <https://www.sb.by/articles/treugolnik-nerealizovannykh-ambitsiy.html>, dostęp: 01.08.2021.

⁴⁰ Baltnews, *Фокус трех морей. Как Польша защищает американские интересы в энергетике*, https://baltnews.lt/ekonomika_online_novosti/20200521/1019951842/Fokus-trekh-morey-Kak-Polsha-zaschischaet-amerikanskie-interesy-v-energetike.html, dostęp: 01.08.2021.

⁴¹ Baltnews, *Неоднозначная "инициатива". "Троеморьем" США хотят выгнать Россию из Европы*, https://baltnews.lt/Russia_West/20210725/1020943998/Neodnoznachnaya-initsiativa-Troemorem-SShA-khotyat-vygnat-Rossiyu-iz-

Nie ulega wątpliwości, że spośród państw członkowskich Trójmorza to Polska jest postrzegana jako kluczowe państwo dla realizacji inicjatywy, która mając za sobą Waszyngton, realizuje własne ambicje⁴². Zdaniem W. Szimowa, strategiczny sojusz Polski ze Stanami Zjednoczonymi „jest sposobem na wzmocnienie jej pozycji w europejskim układzie sił”, co znajduje odzwierciedlenie w ciągłych staraniach Polski o zwiększenie liczby wojsk amerykańskich w kraju⁴³. Przekonanie to jest tym bardziej powszechne, że – zdaniem Niny Romanowej – przez lata urzędowania administracji Donalda Trumpa Niemcy przestały odgrywać swoją dawną rolę w operacjach wojskowych i znaczeniu w NATO na rzecz Polski⁴⁴.

Nikołaj Siergiejew w swoim tekście dla portalu analitycznego *Politring* stwierdza, że obok komponentu wojskowego w postaci NATO, Trójmorze służy napędzanej rusofobią Polsce do odbudowania granic z czasów dawnej RP. Wyrazem ekspansywnych planów ma być masowa dystrybucja Karty Polaka dla obywateli Białorusi i Ukrainy, a docelowo inkorporacja tychże państw⁴⁵. Obawy N. Siergiejewa podziela Władimir Marczenko, który w analizie dla portalu *4esnok* dodaje, iż duchem Trójmorza jest myśl polityczna Jerzego Giedroycy, którą Polska stara się od dłuższego czasu aktywnie realizować poprzez stopniowe wciąganie Białorusi i Ukrainy do swojej strefy ekonomicznej oraz zapewnianie sobie taniej siły roboczej z tychże państw⁴⁶. Przekonanie o wykorzystywaniu Trójmorza do gospodarczej ekspansji Polski na wschód sygnalizuje artykuł, któremu jednak brak nazwiska autora, dla serwisu informacyjnego *Belta.by*, przywołujący wypowiedź deputowanego Izby Reprezentantów Siergieja Kliszewicza – „Trójmorze jest realizowane przy silnym i intratnym wejściu polskich produktów na ukraiński rynek⁴⁷. Opinię, jakoby Polska

Evropy.html?utm_source=yxnews&utm_medium=desktop&utm_referrer=https%3A%2F%2Fyandex.by%2Fnews%2Fsearch%3Ftext%3D, dostęp: 09.08.2021.

⁴² Е. Кононович, *Кто...*, op. cit.

⁴³ В. Шимов, *Почему Польша предложила США разместить у себя на постоянной основе американскую военную базу*, <https://www.sb.by/articles/nado-znachit-nato.html>, dostęp: 08.08.2021.

⁴⁴ Н. Романова, *Дональд Трамп в начале июля месяца посетит Польшу*, <https://www.sb.by/articles/amerikanskaya-stupitsa-i-evropeyskie-spitsy.html>, dostęp: 02.08.2021.

⁴⁵ Н. Сергеев, *Польские паны вновь бряцают саблями*, <https://politring.com/articles/26734-nikolay-sergeev-polskie-pany-vnov-bryacayut-sablyami.html>, dostęp: 02.08.2021.

⁴⁶ В. Марченко, *Проект «Междуморье» — чем опасны для белорусов заветы Пилсудского*, <https://4esnok.by/mneniya/proekt-mezhdumore-chem-opasny-dlya-belorusov-zavety-pilsudskogo/>, dostęp: 02.08.2021.

⁴⁷ Belta, *Клишевич: поход Красной армии для объединения Западной и Восточной Беларуси сегодня особенно символичен*, <https://www.belta.by/society/view/klishevich-pohod-krasnoj-armii->

była zainteresowana udziałem Białorusi w Trójmorzu przedstawił Andriej Starikow w tekście dla portalu analitycznego *Sonar2050*, w którym pisze, że polskie władze stopniowo dążą do odnowienia relacji polsko-białoruskich, co miałyby być podstawą przyszłego wcielenia Białorusi do Inicjatywy. Białoruski politolog, ekspert z *Institutu Filozofii Akademii Narodowej* Aleksiej Dzermant, w opublikowanej na portalu *Imhoclub* rozmowie z Anastasją Sawinową, korespondentką serwisu *Baltnews* stwierdza, że fakt istnienia Trójmorza stawia Białoruś w stan ciągłego zagrożenia⁴⁸. Zdaniem A. Dzermanta, Trójmorze jest projektem konfrontacji politycznej bezpośrednio zagrażającym państwowości Białorusi, który realizowany prędzej czy później podejmie działania wchłonięcia Białorusi lub jej militarnego zajęcia, tym samym doprowadzając do zdobycia tzw. „białoruskiego balkonu” i zamknięcia kordonu sanitarnego wokół Federacji Rosyjskiej. Mając na uwadze entuzjazm ukraińskich elit wobec inicjatywy, ekspert postuluje stanowcze wzmocnienie integracji gospodarczej, politycznej i militarnej między Białorusią a Rosją⁴⁹. Warto w tym miejscu dodać, że w Białorusi funkcjonują środowiska patrzące na Trójmorze z nadzieją i entuzjazmem. Kierownictwo Białoruskiego Frontu Ludowego, opozycyjnego ugrupowania politycznego, wysłało list gratulacyjny do Jarosława Kaczyńskiego po wygranych przez PiS wyborach w Polsce w 2015 roku, w którym wyrażono apel z nadzieją o „odrodzenie koncepcji Międzymorza i stanie się Polski orędownikiem spraw białoruskich jak i pozostałych państw dawnej RP”⁵⁰.

Interesującym jest pytanie, na ile Inicjatywa Trójmorza jest postrzegana jako projekt mający stać się swego rodzaju gwarantem bezpieczeństwa, a z biegiem lat konkurentem dla Unii Europejskiej. Aleksiej Dzermant twierdzi, iż państwa członkowskie z Polską na czele w różnym stopniu myślą o inicjatywie Trójmorza w kontekście alternatywy dla Unii Europejskiej⁵¹. Dla przykładu, W. Szimow podkreśla istniejące różnice potencjałów gospodarczych między „starą i nową” Europą oraz odmienne wartości czy ideologie co miałyby potwierdzać przygotowywania Trójmorza

dlja-objedinenija-zapadnoj-i-vostochnoj-belarusi-segodnja-osobenno-406919-2020/, dostęp: 02.08.2021.

⁴⁸ A. Дзермант, *Междуморье» как региональная угроза*, https://imhoclub.by/ru/material/mezhdumore_kak_regionalnaja_ugroza, dostęp: 02.08.2021.

⁴⁹ Ibidem.

⁵⁰ С. Королевич, *Партия БНФ: Надеемся, что Польша под руководством "Права и справедливости" станет настоящим адвокатом Беларуси*, https://belapan.by/archive/2015/10/26/eu_810276/, dostęp: 08.08.2021.

⁵¹ A. Дзермант, *Междуморье...*, op. cit.

jako inicjatywy parasolowej w przypadku, gdyby doszło do rozpadu UE, bądź opuszczenia sojuszu przez część państw⁵². Z tezą, jakoby Trójmorze miało w przyszłości konkurować z Unią Europejską, zgadza się także Aleksiej Gordiejew, który na łamach portalu *4esnok* stwierdza, iż stale obserwowany wzrost niezadowolenia państw peryferyjnych z polityki prowadzonej przez UE przekłada się na konsolidację w ramach Trójmorza, co ma być wyrazem kryzysu integracyjnego Unii⁵³. Nie bez powodu Inicjatywę utworzono po 2015 roku, kiedy miał miejsce tzw. kryzys imigracyjny, a problem rozmieszczenia uchodźców silnie poróżnił między sobą władze państw członkowskich doprowadzając rok później do utworzenia Trójmorza rozwija w tej kwestii W. Szimow⁵⁴.

Mimo istniejących obaw co do bliskiego sąsiedztwa Białorusi z państwami członkowskimi Trójmorza, wielu publicystów tudzież analityków, nie wierzy w sprawczość Inicjatywy. Andriej Porotnikow, twórca projektu *Belarus Security Blog*, w swoim tekście dla portalu informacyjnego *Swobodnyje Nowosti* nazywa inicjatywę Trójmorza wprost „pustą fantazją geopolityczną”, wypunktowując przy tym liczne przeszkody mające uczynić Trójmorze wydmuszką⁵⁵. Zdaniem analityka samo umiejscowienie geopolityczne skazuje inicjatywę na porażkę, gdyż – jak twierdzi – ani Bruksela, ani Moskwa, ani nawet Waszyngton, mimo zaangażowania w projekt, nie będą zainteresowane nadmiernym rozwinięciem Inicjatywy, by ta nie stała się realnym zagrożeniem. Co więcej, państwa członkowskie Trójmorza niejednokrotnie różnią się między sobą potencjałem gospodarczym, militarnym, a nawet ideologicznym, co będzie utrudniało skuteczną współpracę chociażby na poziomie projektów infrastrukturalnych. A. Porotnikow podkreśla, że przy całej swojej atrakcyjności Trójmorze nie będzie w stanie funkcjonować, ponieważ nawet mniejsze, pozornie bardziej sensowne projekty takie jak V4, nie stały się poważną siłą regionalną. Tym bardziej, że Trójmorze do niczego nie obliguje państw członkowskich, a działania podejmowane w ramach inicjatywy są jedynie wyrazem dobrowolnej współpracy. Koronnym argumentem A. Porotnikowa jest założenie, iż Trójmorze nie

⁵² В. Шимов, *Кому...*, op.cit.

⁵³ А. Гордеев, *Польша создает геополитический альянс в Восточной Европе*, <https://4esnok.by/mneniya/polsha-sozdaet-geopoliticheskij-alyan/>, dostęp: 02.08.2021.

⁵⁴ В. Шимов, *Кому*, op.cit.

⁵⁵ А. Поротников, *Междуморье: пустая геополитическая фантазия*, <https://www.sn-plus.com/2019/11/14/mezhdumore-pustaya-geopoliticheskaya-fantaziya/>, dostęp: 02.08.2021.

jest w stanie realnie zaoferować nic, czego państwa członkowskie nie byłyby w stanie osiągnąć będąc członkami UE, NATO, bądź innych projektów. Największym atutem Unii Europejskiej są oferowane środki finansowe, ułatwienia gospodarcze oraz wizja dobrobytu na wzór zachodnich społeczeństw, NATO jest silnym gwarantem bezpieczeństwa, natomiast w przypadku Trójmorza jedynym wspólnym mianownikiem dla państw członkowskich jest, z wyjątkiem Austrii, silnie zakorzeniona rusofobia. Brak zatem jednoznacznie pozytywnie łączących interesów⁵⁶.

Z brakiem formalnych struktur Trójmorza zgadza się A. Gordiejew, dodając przy tym, że z biegiem lat działalność państw członkowskich w ramach Trójmorza może doprowadzić do przetasowania geopolitycznego porządku, a Polska może okazać się liderem tej grupy⁵⁷. Takiego rozwoju wydarzeń nie podziela jednak W. Szimow, który w swojej ocenie Trójmorza jest znacznie bliższy A. Porotnikowi, twierdząc, że bez wsparcia Stanów Zjednoczonych Inicjatywa jest zbyt słaba, a państwom członkowskim brak wspólnego frontu interesów by były w stanie skutecznie współpracować⁵⁸. Z kolei Alisa Chirko we własnej analizie na łamach serwisu *Baltnews* uważa, że państwa bałtyckie nie powinny brać udziału w Inicjatywie Trójmorza, ponieważ największym zagrożeniem dla nich nie jest rzekoma neoimperialna polityka Federacji Rosyjskiej, ale kompletne niezrozumienie ram europejskiego bezpieczeństwa przez polskie władze, które swoimi nierozważnymi działaniami wyrządzą najwięcej szkód⁵⁹.

Wartym odnotowania jest właśnie to skrajnie odmienne postrzeganie Trójmorza przez białoruskich autorów jako projektu politycznego. Dobrym przykładem różnicy w postrzeganiu Inicjatywy może być rozmowa Aleksandra Otroszczenkowa, przeprowadzona i opublikowana w 2018 roku dla opozycyjnego portalu *Reforma.by*, z Janem Malickim, polskim profesorem i znawcą Białorusi. W wywiadzie, Malicki – pytany o ocenę działalności Trójmorza – wyraźnie zaznacza, iż jest to w głównej mierze projekt oparty o kwestie ekonomiczne co, w jego

⁵⁶ Ibidem.

⁵⁷ A. Гордеев, *Польша создает...*, op. cit.

⁵⁸ В. Шимов, *Кому...*, op. cit.

⁵⁹ А. Чирко, Неоимперское государство с амбициями к лидерству и захвату. И речь вовсе не о России, <https://baltnews.lt/nato/20200524/1019955321/Neoimperskoe-gosudarstvo-s-ambitsiyami-k-liderstvu-i-zakhvatu-l-rech-vovse-ne-o-Rossii.html>, dostęp: 02.08.2021.

mniemaniu, stwarza szansę powodzenia Inicjatywy. Uwagę zwraca jednak opinia profesora, jakoby istnienie Trójmorza miało sens wyłącznie wtedy, gdy nie obejmuje ono Białorusi i Ukrainy, gdyż jak twierdzi, idea projektu zmieniałaby się wówczas na *stricte* polityczną, co uniemożliwiłoby jego funkcjonowanie, a ponadto stałby się niewykonalny z powodów budżetowych, tj. różnic w możliwościach gospodarczych państw UE i państw Europy Wschodniej⁶⁰.

Wnioski

Z przeprowadzonej analizy wynika jasno, że praktycznie żaden z białoruskich analityków i ekspertów, nie postrzega Trójmorza jako platformy współpracy gospodarczej, lecz raczej jako sojusz polityczno-wojskowy, którego działania podyktowane są energetyczno-politycznymi interesami USA oraz silnie zakorzenioną wśród państw członkowskich rusofobią. Nie ulega wątpliwości, iż znakomita większość białoruskich analityków i autorów piszących na temat Inicjatywy, widzi w niej przede wszystkim marionetkę sterowaną przez Stany Zjednoczone. Waszyngton – odpowiednio kierując Polską – dąży do lobbowania na rzecz dystrybucji amerykańskiego gazu LNG oraz do utrudniania relacji na linii Niemcy-Rosja. Mimo powszechnego przekonania, że Warszawa nie jest w pełni suwerenna w swoich decyzjach, obserwatorzy zgodnie uznają Polskę za kluczowe państwo w Inicjatywie Trójmorza, które jako jedyne jest w stanie aktywnie działać na rzecz Inicjatywy, realizując własne cele, mimo zwierzchnictwa USA. Część białoruskich analityków obawia się o bezpieczeństwo Białorusi zarówno w wymiarze militarnym, jak i gospodarczym czy społecznym, niemniej w równie szerokim stopniu istnieje silne przekonanie o długofalowej nieskuteczności Trójmorza, jako tworu niepodyktowanego żadnym realnym planem działania, zbyt różnicowanym pod względem interesów członków, a także brakiem jednoznacznie pozytywnych podstaw łączyjących członków Inicjatywy.

⁶⁰ А. Отрощенко, Ян Малицкий: Лукашенко пойдет на реформы, если это будет нужно для удержания власти, <https://reform.by/jan-malickij-lukashenko-pojdet-na-reformy-esli-jeto-budet-nuzhno-dlja-uderzhanija-vlasti>, dostęp: 08.08.2021.

Ze względu na wymiar geopolityczny ustanowionej w 2015 roku inicjatywy Trójomorza, ukraińskie media oraz organizacje analityczne, aktywnie komentują zachodzące w ramach sojuszu wydarzenia oraz śledzą proces realizacji projektów. Analizując dyskurs w ukraińskich mediach pod kątem komentarzy dotyczących Trójomorza, wzięto pod uwagę artykuły publikowane w takich serwisach internetowych, jak *Ukrinform*, *Europejska Prawda*, *EconomistUA*, *Shpalta*, *Hromadske*, *Espresso*, *Meest Online*, *Site.UA*, *Oboronno-Promyslowyj Kurier*, *UA Foreign Affairs*, *Ukraiński Tydzień*, *Poshtar*, *Zbrucz*. W celu dokonania głębszej analizy wzięto również pod uwagę publikacje takich ukraińskich ośrodków analitycznych jak *Ukraińska Pryzma*, *Borysfen Intel*, *Centrum Nowa Europa* oraz ośrodka informacyjnego *Międzymorze*.

Poza serią komentarzy publikowanych po zakończeniu kolejnych szczytów sojuszu, w badanej przestrzeni medialnej nie zaobserwowano okresu, kiedy temat Trójomorza był szczególnie analizowany. Tematem przewodnim w ukraińskich mediach jest perspektywa dołączenia państwa do Trójomorza oraz analiza błędów ukraińskiej dyplomacji. Dziennikarz Wiaczesław Holub w swoim artykule dla portalu *Europejska Prawda*, zwraca uwagę na pasywność Ukrainy wobec sojuszu w momencie jego utworzenia, kiedy to format zapewniał członkostwo również państwom spoza Unii Europejskiej. Zdaniem dziennikarza obecnie Ukraina może starać się jedynie o uzyskanie statusu obserwatora oraz zostać partnerem w projektach Trójomorza⁶¹. Autor dostrzega możliwość kilku obszarów, w ramach których Ukraina mogłaby nawiązać współpracę z państwami Trójomorza, m.in. zwiększenie politycznej obecności kraju na forum sojuszu przez wzmocnienie dialogu, wspieranie idei rozszerzenia projektów na kraje spoza UE oraz budowanie własnego dobrego wizerunku. Innym sposobem na zbliżenie z członkami inicjatywy jest współpraca partnerska zbliżona do tej, jaką prowadzą USA i Niemcy w sojuszu. Zadaniem dla Ukrainy na najbliższe lata jest wzmocnienie swojej pozycji jako państwa ważnego z punktu widzenia bezpieczeństwa europejskiego. Według autora scenariusz ten ma duże szanse na niepowodzenie w porównaniu do planu

⁶¹ В.Голуб, *Нові ініціативи Тримор'я: чи є в них місце для України*, <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2020/10/15/7115366/>, dostęp: 26.07.2021.

wzmocnienia pozycji Ukrainy jako aktywnego uczestnika projektów inicjatywy: budowy gazociągu pomiędzy węzłami Hermanowice (Polska) i Bliche Volytsia (Ukraina), autostrady Via Carpatia, kolei Viking Train, szlaku wodnego E40 i inne ⁶².

Dziennikarze Wiktoria Wdowyczenko i Stanisław Żelichowski piszący dla serwisu informacyjnego *EconomistUA* podkreślają, że Ukraina pod przewodnictwem Petra Poroszenki, mimo zaproszenia, nie dołączyła do Trójmorza⁶³. Po 2016 roku, w trakcie bukareszteńskiego szczytu Inicjatywy Trójmorza, podjęto jednak kolejną próbę kontynuacji dialogu na temat możliwego udziału Ukrainy w formacie. Wówczas Ukrainie nie udało się uzyskać statusu obserwatora, natomiast doszło do kompromisu poprzez zaproszenie ukraińskiej delegacji na szczeblu ministerialnym do udziału w Forum Biznesu Inicjatywy Trójmorza w temacie rozwoju gospodarczego i handlu. Mimo rocznych negocjacji, żaden z przedstawicieli delegacji ukraińskiej nie pojawił się na wydarzeniu, co sprawiło wrażenie braku zainteresowania Ukrainy inicjatywą, przynajmniej w roli członka i obserwatora. Ten dyplomatyczny błąd wskazują także inne ukraińskie media, np. *Espresso*, pisząc w tytule swojej publikacji „Gdzie zgubiła się Ukraina?”⁶⁴, ponadto autor Maksym Wikułow zadaje także pytanie „Czy wciąż jest szansa dołączenia Ukrainy do Trójmorza?”, ze względu na to, że Ukraina po raz drugi nie wykorzystała możliwość zbliżenia się z Trójmorzem. Poza nieskuteczną polityką władz ukraińskich agencja informacyjna *Oboronno-Promyslowyj Kurier* wskazuje, że przyczyną takiego stanu rzeczy może być brak konsensusu między stronami sojuszu co do członkostwa Ukrainy oraz niechęć części z nich do pogarszania własnych relacji z Rosją⁶⁵.

W 2019 roku nowy prezydent Ukrainy Wołodymyr Zeteński wznowił dyskusję na temat ukraińskiej obecności w sojuszu, spotykając się z prezydentem Polski

⁶² Ibidem.

⁶³ В. Вдовиченко, С. Желіховський, Саміт «тримор'я» в естонії: шанс цифрового розвитку чи втрачені можливості для України?, <https://economistua.com/samit-trimor-ya-v-estoniyi-shans-tsifrovogo-rozvitku-chi-vtracheni-mozhливosti-dlya-ukrayini/>, dostęp: 26.07.2021.

⁶⁴ М. Вікулов, Ініціатива Трьох Морів. Де загубилася Україна?, https://espresso.tv/article/2018/09/20/iniciatyva_trokh_moriv_de_zagubylasya_ukrayina dostęp: 29.07.2021

⁶⁵ В. Паливода, «Ініціатива трьох морів»: разом проти тероризму, <http://opk.com.ua/%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%86%D1%96%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0-%D1%82%D1%80%D1%8C%D0%BE%D1%85-%D0%BC%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2-%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%BC-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8/>, dostęp: 30.07.2021.

Andrzejem Dudą w celu omówienia możliwości wstąpienia Ukrainy do inicjatywy⁶⁶. *EconomistUA* w jednym z opublikowanych artykułów wskazuje, że to współpraca w ramach wspomnianych wyżej projektów powinna być priorytetem dla Ukrainy, nie zaś samo otrzymanie statusu członka w sojuszu. Wsparcie wobec uczestnictwa Ukrainy w projektach Trójmorza wyraził również Andrzej Duda, w trakcie Ukraińsko-Polskiego Forum Gospodarczego w Odessie, natomiast UE uznała projekt Via Carpatia za szczególnie ważny, zgadzając się jednocześnie na włączenie obszarów przygranicznych Białorusi i Ukrainy do listy projektów finansowanych przez Łącząc Europę (ang. *Connecting Europe Facility*)⁶⁷.

O konieczności wzmocnienia współpracy Ukrainy z państwami inicjatywy pisze również portal *Shpalta*, powołując się na słowa prezydenta Estonii Kersti Kaljulaid, który stwierdził, że Polska i Estonia powinny okazać solidarność i wsparcie swoim wschodnim partnerom, zwłaszcza Ukrainie⁶⁸. Po zakończeniu szczytu w Tallinie 20 października 2020 roku, to właśnie Estonia zaproponowała nowy kierunek współpracy państw Inicjatywy Trójmorza, do którego ukraińskie media odniosły się w dwojaki sposób. Jak pisze portal *Meest Online*, przedstawiony na szczycie projekt Smart Connectivity zapewni połączenie infrastruktury energetycznej i transportowej państw inicjatywy z platformami i usługami cyfrowymi, co przyczyni się do lepszego zarządzania projektami Trójmorza⁶⁹, natomiast ekspert Wiktorija Wdowyczenko dla portalu informacyjnego *Hromadske* ostrzegła, że proces digitalizacji na Ukrainie, może okazać się bardziej czasochłonny i kapitałochłonny, niż się tego spodziewa Trójmorze⁷⁰. W trakcie szczytu w Tallinie Ukraina także nie otrzymała politycznych sygnałów mogących świadczyć o zmianie jej statusu w Inicjatywie Trójmorza,

⁶⁶ Зеленський обговорив із Дудою можливість приєднання України до "Ініціативи трьох морів", <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3116177-zelenskij-obgovoriv-iz-dudou-mozhivist-priednanna-ukraini-do-iniciativi-troh-moriv.html>, dostęp: 01.08.2021.

⁶⁷ В. Вдовиченко, С. Желіховський, Саміт «тримор'я» в естонії: шанс цифрового розвитку чи втрачені можливості для України?, <https://economistua.com/samit-trimor-ya-v-estoniyi-shans-tsifrovogo-rozvitku-chi-vtracheni-mozhливosti-dlya-ukrayini/>, dostęp: 26.07.2021.

⁶⁸ І. Шевчук, Ініціатива трьох морів» виявила бажання допомогти Україні, <https://shpalta.media/2021/05/04/iniciativa-troh-moriv-viyavila-bazhannya-dopomogti-ukra%D1%96ni/>, dostęp: 26.07.2021.

⁶⁹ Чому Україна прагне вступити до Ініціативи трьох морів, <https://meest-online.com/world/europe/chomu-ukrajina-prahne-vstupyty-do-initsiatyvy-troh-moriv/>, dostęp: 29.07.2021.

⁷⁰ Є. Цареградська, Є. Савватеев, В. Вдовиченко, Наразі Ініціатива трьох морів — це більш ніж 150 проєктів — Вікторія Вдовиченко, <https://hromadske.radio/podcasts/turboranok-donbas/narazi-initsiatyva-tr-okh-moriv-tse-bil-she-nizh-150-proiektiv-viktorii-vdovychenko>, dostęp: 29.07.2021.

pozostając jedynie przy możliwości uczestnictwa w projektach. Portal *UA Foreign Affairs* słusznie zaznaczył, że choć stopień uczestnictwa i zakres obowiązków Ukrainy w programach na danym etapie negocjacji nie został jeszcze określony, Ukraina już przygotowuje się do realizacji postanowień szczytu w Sofii 8-9 lipca 2021 roku⁷¹. Przedstawiciel Ukraińskiego Instytutu Polityki Międzynarodowej Oleksander Slywczuk w swoim tekście dla *Europejskiej Prawdy* stwierdził, że każde państwo-gospodarz szczytu Inicjatywy Trójmorza forsuje własne interesy oraz wyznacza priorytety działalności. O ile w trakcie szczytu w Tallinie Estonia akcentowała potrzebę digitalizacji i rozwoju komunikacji między członkami, Bułgaria na szczycie w 2021 roku uznała za priorytet rozszerzenie partnerstwa z państwami trzecimi, wzmocnienie funduszu inwestycyjnego Trójmorza oraz zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego i dywersyfikację źródeł energii⁷². Ustanowione przez Bułgarię priorytety na najbliższe lata, są w największym stopniu zbieżne z tym, co chciałaby zyskać Ukraina, i co stworzyłoby kolejną szansę polepszenia jej stosunków z Trójmorzem.

Wracając do pierwotnych priorytetów inicjatywy, dziennikarz Wolodymyr Jermolenko w swoim artykule dla *Hromadske* nazwał współpracę w wymiarze energetycznym strategicznie najważniejszą, ze względu na potrzebę uniezależnienia się od rosyjskiego gazu. Zatem, jednym z priorytetowych zadań dla Trójmorza jest przeciwdziałanie i znalezienie alternatywy dla Nord Stream 2. Jak dotąd zrealizowano plany Polski (Świnoujście) i Chorwacji (wyspa Krk), tj. zbudowano w tych państwach terminale LNG w celu dywersyfikacji dostawców gazu (m.in. Katar, Norwegia, USA, państwa Afryki Północnej)⁷³. W kontekście rozwoju współpracy energetycznej Trójmorze-Ukraina ekspertka centrum analitycznego *Nowa Europa* Tetiana Lewoniuk wspomniała o możliwości przechowywania gazu w ukraińskich podziemnych zbiornikach i inicjowanym przez Ukrainę, projekcie budowy polsko-ukraińskiego mostu energetycznego oraz reorientacji Chmielnickiej Elektrowni Jądrowej na eksport energii do Polski. Póki co, Polska nie wyraziła zainteresowania żadnym z tych

⁷¹ В. Голуб, Р. Томенчук, Інвестиції для трьох морів: що отримала Україна від таллінського саміту Тримор'я, <https://uaforeignaffairs.com/uk/category/yekonomika/investitsiyi-dlya-trokh-moriv-shcho-otrimala-ukrayina-vid-tallinnskogo-samitu-trimor-ya>, dostęp: 28.07.2021.

⁷² О. Сливчук, Дружити морями: що може отримати Україна на саміті Тримор'я у Софії, <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2021/07/1/7124978/>, dostęp: 29.07.2021.

⁷³ В. Єрмоленко, «Тримор'я» у Східній Європі: чому Україну не запросили?, <https://hromadske.ua/posts/trymor-ia-u-skhidnii-yevropi>, dostęp: 29.07.2021.

projektów, co autorka porównała do sytuacji związanej z przedłużającą się reaktywizacją ropociągu Odessa – Brody⁷⁴. Czas na budowę wspomnianego ropociągu został przedłużony do 2023 roku, a sam projekt wraz z zamiarem połączyć system z bazą magazynową w Adamowie wniesiono po raz kolejny do listy projektów propetytowych Wspólnoty Energetycznej⁷⁵.

Ekspert ośrodka informacyjnego *Międzymorze* Walerij Majdaniuk, w swoim artykule porównuje Trójmorze z Międzymorzem Piłsudskiego wspominając, że współczesny projekt jest rozszerzeniem historycznej koncepcji. Autor dostrzega również zbieżność pozycji Polski w Trójmorzu, Międzymorzu i w Trójkącie Lubelskim. Podobieństwo to polega na porzuceniu przez Polskę swoich ambicji imperialistycznych, jednoczeniu się w celu zwalczania dominacji Rosji i wyzerowania historycznych stosunków z Ukraińcami, Białorusinami i Litwinami⁷⁶. Z kolei inny ekspert ośrodka, Jurij Honczarenko, w wywiadzie dla Hromadske stwierdza, że jeśli Polska chciałaby dążyć do poprawy stosunków bilateralnych z państwami Europy Wschodniej, a zwłaszcza z Ukrainą, winna zrewidować prowadzoną wschodnią politykę pamięci, gdyż pod niektórymi względami przypomina ona Rosję i jej imperializm⁷⁷.

Iryna Wereszczuk, była burmistrz Rawy-Ruskiej, prezes Międzynarodowego Centrum Studiów Morza Bałtyckiego i Czarnego w wywiadzie dla ukraińskiej gazety *Zbrucz* w jednym z artykułów ostrzegła, że Trójmorze może okazać się niebezpieczne tak dla Polski, jak i Ukrainy. Niebezpieczeństwo dla Polski polega na promowaniu procesów dezintegracyjnych wewnątrz Unii Europejskiej, natomiast dla Ukrainy niebezpiecznym jest zbyt poważne traktowanie inicjatywy oraz otrzymanie statusu „toksycznego państwa”. Autor artykułu, Wołodymyr Semkiw, używa terminu „Iluzja Międzymorza”, wskazując przy tym na niekonsekwentne pozytywne nastawienie

⁷⁴ Т. Левонюк, Ініціатива Трьох Морів, промідна ланка євроінтеграції для України, http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2018/09/Policy-Initsiatyva-troh-moriv_ukr-7-1-1-3.pdf, dostęp: 28.07.2021.

⁷⁵ Projekt budowy rurociągu naftowego Brody – Adamowo po raz kolejny na liście projektów priorytetowych Wspólnoty Energetycznej, <https://sarmatia.com.pl/projekt-budowy-rurociagu-naftowego-brody-adamowo-po-raz-kolejny-na-liscie-projektow-priorytetowych-wspolnoty-energetycznej/>, dostęp: 19.09.2021.

⁷⁶ В. Майданюк, Intermarium проти Росії, <https://intermarium.in.ua/2020/08/03/intermarium-proty-rosii/> dostęp: 09.08.2021.

⁷⁷ Що означають заяви Голови МЗС Польщі Вітольда Вашиковського? Коментує експерт Інформаційного центру «Міжмор'я», <https://soundcloud.com/hromadske-radio/monfsmamyghc> dostęp: 09.08.2021.

Ukrainy do inicjatywy. Oprócz tego poddano analizie stosunki polsko-ukraińskie, wskazując na kryzys relacji bilateralnych jako jedną z przyczyn nieobecności Ukrainy w sojuszu⁷⁸.

Osobne miejsce w ukraińskich mediach zajęła dyskusja o pozycji USA, Niemiec i Chin w Trójmorzu. O Niemczech, jako przeciwniku inicjatywy Trójmorza, pisze polski politolog Przemysław Żurawski vel Grajewski dla wydawnictwa *Ukraiński Tydzień*. Według autora Ukraina nie przystąpiła do sojuszu ze względu na sceptyczne nastawienie Niemiec wobec polsko-chorwackiej inicjatywy, gdyż nie było to zgodne z ich planami realizacji projektów regionalnych w Europie⁷⁹. Zdanie to podziela ekspertka centrum analitycznego *Ukraińska Pryzma* Tetiana Zosymenko, twierdząca, iż Ukraina nie przystąpiła do Trójmorza ze względu na swoje polityczne zorientowanie na Niemcy, jednakże uświadomienie sobie niezłomności Niemiec w realizacji Nord Stream 2 oraz iluzoryczne perspektywy integracji europejskiej zmusiły Ukrainę do bardziej trzeźwego spojrzenia na potencjalne korzyści gospodarcze, płynące ze współpracy z Trójmorzem. Oprócz tego ekspertka wskazała także na brak spójnej strategii uczestnictwa Ukrainy w projektach Trójmorza nie mówiąc nawet o wizji Ukrainy jako państwa członkowskiego inicjatywy⁸⁰.

Zaproszona ekspertka, doktor nauk historycznych Wiktorija Wdowyczenko w wywiadzie dla *Hromadske* wspomniała, że Chiny także zostały zaproszone przez prezydenta Chorwacji do inwestowania w projekty Trójmorza w 2016 roku, lecz sytuacja uległa zmianie w 2017 roku, kiedy to na szczyt w Warszawie zaproszono USA. Nie można pominąć faktu, że od momentu rozpoczęcia współpracy z USA wszystkie państwa członkowskie inicjatywy powinny brać pod uwagę interesy Stanów Zjednoczonych, co automatycznie utrudnia relacje państw Trójmorza z Chinami⁸¹. Według dziennikarza *Site.UA* Anatolija Kurnosowa USA postrzegają inicjatywę Trójmorza jako konkurującą z chińskimi projektami 17+1 (współpraca infrastrukturalna z krajami Europy Środkowo-Wschodniej) oraz z inicjatywą Pasa

⁷⁸ В. Семків, Люзія Міжмор'я, <https://zbruc.eu/node/68720>, dostęp: 09.08.2021.

⁷⁹ П. Журавський – вель-Граєвський, Грузія й Україна – потенційні партнери Тримор'я, <https://tyzhden.ua/World/249725>, dostęp: 31.07.2021.

⁸⁰ Т. Зосименко, Україна-“Ініціатива трьох морів”, <http://prismua.org/ukraine-three-seas-initiative/>, dostęp: 30.07.2021.

⁸¹ Є. Цареградська, Є. Савватеев, В. Вдовиченко, Наразі Ініціатива трьох морів — це більш ніж 150 проєктів — Вікторія Вдовиченко, <https://hromadske.radio/podcasts/turboranok-donbas/narazi-initsiatyva-tr-okh-moriv-tse-bil-she-nizh-150-proiektiv-vikt,oriia-vdovychenko>, dostęp: 29.07.2021.

i Szlaku (Chiński Nowy Jedwabny Szlak)⁸². Serwis informacyjny *Espresso* scharakteryzował szczyt inicjatywy w Warszawie jako ten, który wywołał duże zaniepokojenie, stwarzając napięcie między Waszyngtonem po jednej stronie, a Brukselą, Berlinem i Paryżem po drugiej. Obecność Trumpa w Warszawie rozpoczęła dyskusję na temat planu USA, odwołującego się czasów urzędowania George'a W. Busha, stworzenia nowej antyeuropejskiej grupy państw, a tym samym zrealizowania pomysłu szefa Pentagonu Donalda Rumsfelda, o podziale Unii Europejskiej na „starą” (Zachodnią) i „nową” Europę (proamerykańską)⁸³.

Dziennikarz z portalu *Poshtar* Walerij Majdaniuk, komentując relacje USA-Europa-Rosja w stosunku do Trójmorza wskazał, iż politycy zachodnioeuropejscy poczuli otwarcie deklorować budowę „nowej Europy”, „od Lizbony do Władywostoku”, rozpoczynając tym samym zwrot Rosji ku Europie. Ekonomicznym wyrazem tej polityki „nowego europejskiego myślenia” był projekt Nord Stream 2, któremu silnie sprzeciwiły się USA. Donald Trump wymagał od Europy podjęcia decyzji: czy Europejczycy są z Zachodem czy z Rosją? Podczas gdy Berlin i Paryż stawiają na współpracę gospodarczą z Moskwą, państwa Europy Środkowo-Wschodniej są w większości jej przeciwni⁸⁴.

Zakhidnyi Front, jako jedno z nielicznych ukraińskich mediów, zwróciło uwagę nie tylko na współpracę gospodarczą, energetyczną i infrastrukturalną, ale także militarną w ramach inicjatywy. Jednak na tej płaszczyźnie stanowisko państw członkowskich nie jest jednolite. O ile Polska, Rumunia i kraje bałtyckie uznają Rosję za wyraźne zagrożenie, o tyle znacznie rzadziej takie postawy obserwuje się w Chorwacji czy Węgrzech. Według autora artykułu opublikowanego na ww. portalu, Pawła Lodina, właśnie Polska jako państwo, które dąży do wzmocnienia swojej pozycji w inicjatywie, starając się przy tym uzyskać status głównego ośrodka dowodzenia NATO w Europie Wschodniej, winna wprowadzić zmiany w armii

⁸² A. Курносів, Тримор'я у грі в трикутнику США-Росія-Китай, <https://site.ua/anatoliy.kurnosov/34183/>, dostęp:28.07.2021.

⁸³ М. Вікулов, Ініціатива Трьох Морів. Де загубилася Україна?, https://espresso.tv/article/2018/09/20/iniciatyva_trokh_moriv_de_zagubylasya_ukrayina, dostęp: 29.07.2021.

⁸⁴ В.Майданюк, Україна між трьох морів: чому Київ не бере участі в інтеграційних процесах у Центрально-Східній Європі?, <https://poshtar.info/2020/03/02/ukraina-mizh-trokh-moriv-chomu-kyiv-ne-berе-uchasti-v-intehratsiinykh-protsesakh-u-tsentralno-skhidnii-ievropi/>, dostęp: 30.07.2021.

i zwiększyć zdolność obronną wobec agresywnej polityki wojskowej Rosji⁸⁵. Jak podaje centrum analityczne *Borysfen Intel* Polska uznaje Trójmorze za kolejną platformę, w której może się starać o wypracowanie pozycji lidera, promując przy tym własne interesy oraz równoważyć polityczną i ekonomiczną dominację Niemiec w regionie⁸⁶.

Wnioski

Ukraińskie media skupiły się przede wszystkim na analizie przyczyn i skutków odmowy przez stronę ukraińską przystąpienia do Inicjatywy, opisanu korzyści dla Ukrainy wynikających z koalicji państw negatywnie nastawionych wobec Federacji Rosyjskiej, poszukiwaniu nowych płaszczyzn współpracy z Trójmorzem oraz omówieniu pozycji Niemiec, Chin i USA w stosunku do sojuszu.

Z jednej strony portale informacyjne uznają brak Ukrainy w Trójmorzu za błąd dyplomatyczny i ignorowanie państwa ukraińskiego przez Zachód. Z drugiej strony wydaje się, że media odnajdują przyczynę takiego stanu rzeczy w zewnętrznych wpływów Niemiec oraz ogólnie negatywnego nastawienia państw Trójmorza do ukraińskiej obecności w Inicjatywie ze względu na niechęć pogorszenia własnych relacji z Rosją. Dodatkowo ukraińskie media na przemian korzystają z pojęć Trójmorze i Międzymorze nie zawsze uwzględniając różnice między tymi pojęciami, co stwarzało problemy w poszukiwaniu informacji i zrozumieniu, do którego z wyżej wymienionych konceptów odnosi się autor. Zaobserwowano wyraźną rozbieżność w opiniach przedstawianych przez media i think-tanki. Serwisy oraz agencje informacyjne traktują Trójmorze jako projekt polityczny skupiając się na domniemanej roli Ukrainy w nim. Natomiast publikacje ukraińskich ośrodków analitycznych zawierały dogłębne analizy przedstawiające perspektywy Ukrainy w sojuszu nie jako państwa członkowskiego, lecz w roli uczestnika projektów Trójmorza, przy czym traktują one sojusz jako ważny projekt ekonomiczny i infrastrukturalny.

⁸⁵ П. Лодин, Мілітарні аспекти співпраці в регіоні Тримор'я, <https://zahidfront.com.ua/news/Militarni-aspekti-spivpraci-v-regioni-Trimorya.html>, dostęp: 27.07.2021.

⁸⁶ К-О. Ланг, Ініціатива трьох морів: економічне співробітництво у геостратегічному контексті, <https://bintel.org.ua/analytics/iniciativa-trokh-moriv-ekonomichne-spivrobitnictvo-u-geostrategichnomu-konteksti/>, dostęp: 01.08.2021.

Wspólną cechą dla ukraińskich mediów jest spójna opinia, zgodnie z którą Trójmorze jest niezwykle ważne dla Ukrainy i może pozytywnie wpłynąć na integrację z Zachodem. Na obecnym etapie współpracy Ukraina musi zabiegać o kooperację wojskową i podkreślać swoją rolę państwa buforowego w kwestii bezpieczeństwa wschodniej granicy sojuszu. Jednocześnie, ukraińskie władze powinny ostrożnie podejmować decyzje dotyczące współpracy z Trójmorzem biorąc pod uwagę ryzyko i możliwe skutki niejednorodnych polityk prowadzonych przez państwa członkowskie wobec Rosji. Dla Ukrainy współpraca z Trójmorzem jest kolejną szansą dalszego ograniczania rosyjskich wpływów w Ukrainie, a wsparcie ukraińskich ambicji ze strony państw członkowskich mogłoby pomóc to osiągnąć. Obok tego konieczne jest wypracowanie dobrych relacji z partnerami Trójmorza, tj. Chinami i USA.

Podsumowując, można odnieść wrażenie, iż Ukraina, mimo względnego braku pomysłu na swoją rolę w sojuszu, stara się nadgonić utracone możliwości i wszelkimi sposobami zacieśniać swoje relacje z Trójmorzem, czego nie można powiedzieć o postawie samego Trójmorza. Brak spójnego stanowiska wobec Ukrainy, chęć forsowania własnych interesów, a także brak wspólnego wroga, wizji i wyzwań hamuje rozwój inicjatywy przy jednoczesnym zakłócaniu współpracy z państwami trzecimi.

Mimo że Niemcy nie są oficjalnym członkiem Trójmorza, państwo to posiada status obserwatora i pozostaje aktywnie zaangażowane w rozwój Inicjatywy, wspierając ją w dążeniu do stworzenia silniejszej oraz spójniejszej Europy. Stosunek Niemiec nie zawsze jednak był tak przychylny – wręcz przeciwnie, proaktywna postawa Berlina jest w dużej mierze rezultatem gruntownych zmian w niemieckim rządzie w 2017 roku. Od tego czasu stanowisko Niemiec wobec Trójmorza ewoluowało, a zmiany w równowadze sił pomiędzy zaangażowanymi aktorami znacznie je skomplikowały. Aby ukazać wieloaspektowość niemieckiej pozycji wobec Inicjatywy zbadana zostanie narracja medialna na ten temat wyrażona w czołowych niemieckich mediach oraz publicznych wypowiedziach przedstawicieli niemieckiej polityki. W tym celu pod uwagę wzięte zostały zarówno teksty publicystyczne opublikowane w przewodnich gazetach i portalach informacyjnych – *Deutsche Welle*, *Der Spiegel*, *Der Tagesspiegel*, *Focus*, *Merkur*, *Tagesschau* oraz *Süddeutsche Zeitung*, jak i analizy przeprowadzone przez niemieckie ośrodki badawcze – *Die Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik*, *Die Stiftung Wissenschaft und Politik* oraz *Das Zentrum für Osteuropa- und internationale Studien*. Dzięki takiemu podejściu można podjąć próbę zbadania zarówno dominujących nastrojów względem tej inicjatywy wśród dziennikarzy oraz specjalistów, jak i wydźwięku informacji na temat Trójmorza, z którymi zderza się niemieckie społeczeństwo.

Jak podkreśla dziennik *Tagesschau*, od 2017 roku można zaobserwować drastyczną zmianę kursu niemieckiej polityki zagranicznej wobec Trójmorza. Podczas gdy wcześniejsze publikacje przyjmują sceptyczny stosunek wobec politycznego aspektu Inicjatywy i postrzegają ją jedynie przez pryzmat współpracy na płaszczyźnie gospodarczej, punktem zwrotnym wydaje się być przejęcie przez Heiko Maasa roli ministra spraw zagranicznych oraz jego nowe podejście wobec Wschodu (niem. *neue Ostpolitik*)⁸⁷. Podkreśla się, że pierwsze przejawy wpływu niemieckiego kursu politycznego obranego przez H. Maasa wobec sojuszu można zauważyć już podczas szczytu w Bukareszcie w 2018 roku, gdzie niemiecki minister otwarcie zadeklarował,

⁸⁷ *Tagesschau* (2018), „Maas beschwört ‘neue Ostpolitik,’” <https://www.tagesschau.de/ausland/drei-meere-initiative-101.html>, dostęp: 19.07.2021.

iz dąży do pełnego członkostwa w grupie inicjatywnej. Pomimo że niemiecka kanclerz Angela Merkel nie ustosunkowała się bezpośrednio wobec Inicjatywy, przychylnie nastawienie podziela również zaprzysiężony w 2017 roku prezydent Frank-Walter Steinmeier, który reprezentował Niemcy na każdym zebraniu członków Trójmorza podczas swojej kadencji. Przychylność wyraził także Dietmar Nietan, poseł do Bundestagu z ramienia Socjaldemokratycznej Partii Niemiec, który w swojej wypowiedzi dla portalu *Deutsche Welle* w czerwcu 2019 roku podkreślił, iż Inicjatywa stanowi okazję do wspólnego szukania rozwiązań problemów, takich jak polityka migracyjna czy energetyczna⁸⁸. Jak podaje *Die Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik*, zaangażowanie nowego ministra spraw zagranicznych zachęciło również ówczesnego przewodniczącego Komisji Europejskiej, Jean-Claude Junckera, do aktywnej partycypacji w działaniach Trójmorza. Takowa polityka wewnętrzna może skutecznie wykorzystać model „minilateralny” by wzmocnić spójność Wspólnoty Europejskiej oraz jej wiarygodność jako aktora na arenie międzynarodowej⁸⁹. Magazyn *Focus* przyrównuje działania H. Maasa do polityki prowadzonej przez Willy’ego Brandta w latach 70., oraz zwraca uwagę na pozytywną rolę Trójmorza w szerszej pojętej polityce Unii Europejskiej⁹⁰. Stosunek ten bezpośrednio kontrastuje z wcześniejszym sceptycyzmem niemieckich mediów wobec Inicjatywy oraz jej tendencji do szerzenia podziałów we Wspólnocie. Obecnie niemieckie publikacje często przytaczają słowa H. Maasa, które głoszą chęć budowania mostów pomiędzy Europą Wschodnią i Zachodnią w duchu Wspólnoty Europejskiej⁹¹. Analogicznie, raport opublikowany w 2021 roku przez instytucję badawczą *Die Stiftung Wissenschaft und Politik* kładzie nacisk na wagę geostrategicznego aspektu Trójmorza, wcześniej ignorowanego przez niemiecką politykę zagraniczną na rzecz

⁸⁸ Hasselbach, C. Oraz Romaniec, R. (2019), „Berlin wertet Drei-Meere-Initiative auf,” *Deutsche Welle*, <https://www.dw.com/de/berlin-wertet-drei-meere-initiative-auf/a-49063402>, dostęp: 04.08.2021.

⁸⁹ Puglierin, J. (2019), „Priorities for the EU’s New Foreign Policy Agenda up to 2024,” *Die Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik*, <https://dgap.org/en/research/publications/priorities-eus-new-foreign-policy-agenda-2024>, dostęp: 25.07.2021.

⁹⁰ *Focus* (2019), „Putin, Trump und Xi mischen mit: Der Osten der EU wird zum Brennpunkt der Großmächte,” https://www.focus.de/politik/ausland/drei-meere-initiative-berlin-wertet-drei-meere-initiative-auf_id_10795403.html, dostęp: 19.07.2021.

⁹¹ *Tagesschau* (2018), „Maas beschwört ‘neue Ostpolitik,’” <https://www.tagesschau.de/ausland/drei-meere-initiative-101.html>, dostęp: 19.07.2021.

platformy czysto gospodarczej⁹². Zmiana podejścia dyplomatycznego wobec Inicjatywy ma na celu zarówno podkreślenie obecności Niemiec w strefie wpływów Europy Środkowo-Wschodniej, jak i zademonstrowanie gotowości do współpracy przy różnych inicjatywach europejskich, co jest szczególnie ważnym celem dla Niemiec. Ewolucję niemieckiego stanowiska wobec Trójmorza odzwierciedla również szczyt w Sofii, który odbył się w lipcu bieżącego roku. W wygłoszonej wówczas przemowie minister H. Maas nie tylko na nowo przytoczył potrzebę bliskiej współpracy by uczynić Europę silniejszą i spójniejszą, lecz również podkreślił zamiar wspólnej odbudowy „zieleńszej oraz bardziej zrównoważonej Europy”, wskazując tym samym na nowy wymiar kooperacji Niemiec z Trójmorzem na płaszczyźnie polityki klimatycznej⁹³. H. Maasowi zawtórował także prezydent F. W. Steinmeier, który oznajmił gotowość Niemiec na wzmocnienie swojego zaangażowania w Inicjatywę poprzez wsparcie rozwoju sektora energii odnawialnej w krajach członkowskich⁹⁴. Oznaczać to może, iż niemiecka administracja planuje utrzymać przychylnie nastawienie wobec Trójmorza w najbliższej przyszłości.

Pomimo ewolucji stanowiska mediów wobec Trójmorza, niemieckie publikacje pozostają sceptyczne wobec nasilonej aktywności Stanów Zjednoczonych w regionie oraz nieufne wobec intencji ówczesnego amerykańskiego prezydenta Donalda Trumpa (piastującego urząd od 2017 do 2021 roku). Artykuł opublikowany na łamach portalu *Deutsche Welle* w październiku 2020 roku, którego nagłówek głosi, iż Trójmorze dostaje wiatr w żagle z Ameryki, zaznacza, że amerykańskie działania mają na celu jedynie pozyskanie sojuszników przeciwko Chinom i ich rozrastającej się dominacji w dziedzinie telekomunikacji⁹⁵. Przytaczając wypowiedzi Kamila Zajączkowskiego, dyrektora Centrum Europejskiego Uniwersytetu Warszawskiego, portal donosi, iż Stany Zjednoczone wykorzystują Trójmorze jako instrument

⁹² Lang, K. O. (2021), „Die Drei-Meere-Initiative: wirtschaftliche Zusammenarbeit in geostrategischem Kontext,” *Die Stiftung Wissenschaft und Politik*, <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2021A16/>, dostęp: 20.07.2021.

⁹³ *Merkur* (2021), „Drei-Meere-Initiative: Zwölf EU-Staaten wollen in Mittel- und Osteuropa stärker zusammenarbeiten,” <https://www.merkur.de/politik/drei-meere-initiative-zwoelf-eu-staaten-wollen-in-mittel-und-osteuropa-staerker-zusammenarbeiten-90852369.html>, dostęp: 03.08.2021.

⁹⁴ German Federal Foreign Office (2021), „Video statement by Foreign Minister Heiko Maas at the Three Seas Summit in Sofia,” <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/maas-three-seas/2470544>, dostęp: 03.08.2021.

⁹⁵ Sieradzka, M. (2020), „Drei-Meere-Initiative bekommt Rückenwind aus Amerika,” *Deutsche Welle*, <https://www.dw.com/de/drei-meere-initiative-bekommt-r%C3%BCckenwind-aus-amerika/a-55298517>, dostęp: 19.07.2021.

przeciwko postępującej w Europie Środkowo-Wschodniej chińskiej hegemonii⁹⁶. W rezultacie niemieckie media krytycznie podchodzą do aktywnego zaangażowania Stanów Zjednoczonych w sprawy na kontynencie, co można zauważyć w ich reakcji na wizytę prezydenta D. Trumpa podczas polskiego szczytu Trójmorza w 2017 roku.

Według gazety *Der Tagesspiegel* amerykańska polityka zagraniczna bazuje na instrumentalizacji wewnątrzspółnotowych konfliktów i poróżnień. Podejście to wywodzi się z założenia, iż „łatwiej jest Europę podzielić niż spajać”⁹⁷. Co więcej, wnioski te ilustruje temat szczególnie popularny w niemieckich mediach – plan budowy gazociągu Nord Stream 2. Projekt ten odzwierciedla różnicę interesów pomiędzy Niemcami a wspieranym przez Stany Zjednoczone Trójmorzem. Na łamach magazynu *Der Spiegel* można przeczytać, iż Stany Zjednoczone skrytykowały projekt, twierdząc, że uzależni on Europę w jeszcze większym stopniu od Rosji⁹⁸. Pozycja ta pokrywa się ze stanowiskiem części państw członkowskich Trójmorza, co jeszcze bardziej zbliża przymierze do amerykańskiego sojusznika, izolując przy tym Niemców. Niniejszy konflikt interesów oraz jego konsekwencje dla wewnątrz europejskich relacji przyrównane są na łamach gazety *Der Tagesspiegel* do sytuacji spowodowanej decyzją Stanów Zjednoczonych, aby wszcząć działania zbrojne przeciwko reżimowi Saddama Husseina w 2003 roku. Autor artykułu przywołuje wypowiedziane wtedy słowa amerykańskiego sekretarza obrony, Donalda Rumsfelda, który mówił o Europie „nowej” w przeciwieństwie do „starej,” nawiązując tym samym do zmieniającej się równowagi sił we Wspólnocie⁹⁹. W jego ślady wydawał się iść ówczesny sekretarz stanu, Mike Pompeo. Ku niezadowoleniu niemieckich mediów, podczas konferencji w Monachium ogłosił on, iż USA wesprze Inicjatywę Trójmorza kwotą miliona dolarów¹⁰⁰. Podkreśla to, iż dyskurs medialny w Niemczech

⁹⁶ Sieradzka, M. (2020), „Drei-Meere-Initiative bekommt Rückenwind aus Amerika,” *Deutsche Welle*, <https://www.dw.com/de/drei-meere-initiative-bekommt-r%C3%BCckenwind-aus-amerika/a-55298517>, dostęp: 19.07.2021.

⁹⁷ *Tagesspiegel* (2017), „Trump spielt mit Europa,” <https://www.tagesspiegel.de/politik/gemischte-signale-vor-g-20-gipfel-trump-spielt-mit-europa/19920664.html>, dostęp: 20.07.2021.

⁹⁸ *Spiegel* (2020), „US-Außenminister Pompeo weist Steinmeiers Kritik scharf zurück,” <https://www.spiegel.de/ausland/muenchener-sicherheitskonferenz-mike-pompeo-widerspricht-frank-walter-steinmeier-a-2bce5837-2f8e-4c75-9ee9-58f3072595cf>, dostęp: 21.07.2021.

⁹⁹ *Tagesspiegel* (2017), „Trump spielt mit Europa,” <https://www.tagesspiegel.de/politik/gemischte-signale-vor-g-20-gipfel-trump-spielt-mit-europa/19920664.html>, dostęp: 20.07.2021.

¹⁰⁰ *Spiegel* (2020), „US-Außenminister Pompeo weist Steinmeiers Kritik scharf zurück,” <https://www.spiegel.de/ausland/muenchener-sicherheitskonferenz-mike-pompeo-widerspricht-frank-walter-steinmeier-a-2bce5837-2f8e-4c75-9ee9-58f3072595cf>, dostęp: 21.07.2021.

przejawia silnie sceptyczne stanowisko wobec roli Stanów Zjednoczonych w Inicjatywie Trójmorza, krytykując amerykańskie podejście, które traktuje region Europy Środkowo-Wschodniej jako arenę starcia geopolitycznych tytanów – głosi nagłówek w gazecie *Focus*¹⁰¹.

Należy jednak zauważyć, że rok 2021 – w szczególności rozpoczęcie prezydentury Joe Bidena – zwiastować może odwilż w stosunkach między Berlinem a Waszyngtonem. Szczególnie przelomowym wydarzeniem dla niemieckich komentatorów oraz dziennikarzy było spotkanie kanclerz Merkel z prezydentem Bidenem w lipcu bieżącego roku, podczas którego wydano wspólne oświadczenie na temat wsparcia Ukrainy, bezpieczeństwa energetycznego w Europie oraz dzielonych celów klimatycznych¹⁰². Zawiera ono porozumienie w sprawie projektu Nord Stream 2, jednocześnie zapewniając Ukrainę o wsparciu w przypadku rosyjskiej agresji¹⁰³. Szczególnie ważny jest fakt, że niemiecko-amerykańskie oświadczenie wspomina również o Trójmorzu, podkreślając silne wsparcie dla Inicjatywy i jej działań w zakresie bezpieczeństwa energetycznego w Europie oraz zaznaczając, że w latach 2021-2027 Niemcy prześlą równowartość jednego miliarda siedmiuset siedemdziesięciu milionów dolarów z unijnego budżetu, aby wesprzeć sektor energetyczny państw członkowskich¹⁰⁴. Jak komentuje na łamach portalu *Deutsche Welle* członek Unii Chrześcijańsko-Demokratycznej Roderich Kiesewetter, rozwój konfliktu pomiędzy Niemcami, Trójmorzem a Stanami Zjednoczonymi nasuwa wniosek, iż w przypadku podobnych sytuacji w przyszłości transparentność oraz dialog z europejskimi sojusznikami są kluczowe, ponieważ polityka energetyczna jest tematem szczególnie ważnym dla spójności całej Unii Europejskiej¹⁰⁵. Niemniej jednak

¹⁰¹ *Focus* (2019), „Putin, Trump und Xi mischen mit: Der Osten der EU wird zum Brennpunkt der Großmächte,”

https://www.focus.de/politik/ausland/drei-meere-initiative-berlin-wertet-drei-meere-initiative-auf_id_10795403.html, dostęp: 19.07.2021.

¹⁰² German Federal Foreign Office (2021), „Join Statement of the US and Germany on Support for Ukraine, European Energy Security, and our Climate Goals,” <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/joint-statement-usa-and-germany/2472084>, dostęp: 03.08.2021.

¹⁰³ Deutsche Welle (2021), „Germany, US strike Nord Stream 2 compromise deal,” <https://www.dw.com/en/germany-us-strike-nord-stream-2-compromise-deal/a-58575935>, dostęp: 04.08.2021.

¹⁰⁴ German Federal Foreign Office (2021), „Join Statement of the US and Germany on Support for Ukraine, European Energy Security, and our Climate Goals,” <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/joint-statement-usa-and-germany/2472084>, dostęp: 03.08.2021.

¹⁰⁵ Hasselbach, C. Oraz Romaniec, R. (2019), „Berlin wertet Drei-Meere-Initiative auf,” *Deutsche Welle*, <https://www.dw.com/de/berlin-wertet-drei-meere-initiative-auf/a-49063402>, dostęp: 04.08.2021.

warto zaznaczyć, że sam niemiecki dyskurs medialny skupiał się głównie na wadze spotkania Merkel-Biden dla bilateralnych relacji pomiędzy państwami. W źródłach wybranych do poniższej analizy można jednak zauważyć lukę informacyjną, ponieważ żaden z badanych portali nie analizował wpływu tego wydarzenia pod względem Inicjatywy Trójmorza. Niektóre z nich podkreślają jedynie ciągłe milczenie niemieckiej kanclerz wobec Inicjatywy, a tylko na łamach *Süddeutsche Zeitung* można przeczytać, że niemiecko-amerykańskie porozumienie zwiastuje „nowy początek transatlantycki” dla sojuszu pomiędzy Europą a Stanami¹⁰⁶.

W niemieckim dyskursie medialnym krytyce amerykańskiej postawy towarzyszy również sceptycyzm wobec polskiej polityki zagranicznej. Artykuł, który ukazał się w gazecie *Der Tagesspiegel* podkreśla, że eurosceptycyzm rządu Prawa i Sprawiedliwości znajduje swoje bezpośrednie odzwierciedlenie w postępowaniu amerykańskiej dominacji. Zjawiska te przedstawione są jako dwie strony tej samej monety, ponieważ obydwa postrzegane są jako wymierzone przeciwko niemieckim interesom¹⁰⁷. Co więcej, w raporcie opublikowanym w 2019 roku przez *Das Zentrum für Osteuropa- und internationale Studien* zauważyć można dużą dozę niepewności, jaką niemieckie media darzą Polskę jako sojusznika. Z ich punktu widzenia, Warszawa pozycjonuje się jako lider fali eurosceptycyzmu, która przechodzi przez Europę Środkowo-Wschodnią¹⁰⁸. Podczas gdy magazyn *Internationale Politik* otwarcie krytykuje polskie przywództwo w Trójmorzu określając je „nowymi imperialistycznymi złudzeniami”, większość artykułów podziela znacznie bardziej umiarkowane poglądy¹⁰⁹. W szczególności nieprzychylność wobec polskiego sąsiada należy tłumaczyć jego kontrastowym stosunkiem do amerykańskiego i niemieckiego zaangażowania w Inicjatywę Trójmorza – podaje *Deutsche Welle*¹¹⁰. Podczas gdy

¹⁰⁶ Brössler, D. (2021), „Nicht nur eine Abschiedsreise,” <https://www.sueddeutsche.de/politik/merkel-biden-nord-stream-2-usa-1.5349795>, dostęp: 05.08.2021.

¹⁰⁷ *Tagesspiegel* (2017), „Trump spielt mit Europa,” <https://www.tagesspiegel.de/politik/gemischte-signale-vor-g-20-gipfel-trump-spielt-mit-europa/19920664.html>, dostęp: 20.07.2021.

¹⁰⁸ Soroka, G. (2019), „Was Polen in der Drei-Meere-Initiative sieht,” *Das Zentrum für Osteuropa- und internationale Studien*, <https://www.zois-berlin.de/publikationen/zois-spotlight/2019/was-polen-in-der-drei-meere-initiative-sieht>, dostęp: 19.07.2021.

¹⁰⁹ Sierakowski, S. (2021), „Der vergessene Osten,” *Internationale Politik*, https://internationalepolitik.de/de/der-vergessene-osten?_ga=2.70829081.842621600.1626623377-2064492896.1626623377, dostęp: 20.07.2021.

¹¹⁰ Schwartz, R. (2018), „Three Seas summit in Bucharest seeks backing from Western Europe,” *Deutsche Welle*, <https://www.dw.com/en/three-seas-summit-in-bucharest-seeks-backing-from-western-europe/a-45531946>, dostęp: 21.07.2021.

polska delegacja zignorowała dotychczasowe próby H. Maasa, które miały na celu zaprezentowanie Niemiec jako potencjalnego członka Inicjatywy, jej reakcja na amerykańskie wsparcie w opozycji do projektu Nord Stream 2 była nad wyraz entuzjastyczna, czego przejawem były słowa prezydenta Andrzeja Dudy nazywające przyjazd amerykańskich gazowców do Świnoujścia w 2019 roku „historycznym momentem”¹¹¹. Innymi słowy, niemiecka narracja medialna postrzega nadmierne skupienie się Polski na płaszczyźnie energetycznej jako nieadekwatne wobec szansy na polityczne wzmocnienie Inicjatywy Trójmorza, którą oferuje dołączenie do niej Niemiec jako stałego członka.

Wnioski

Od 2017 roku niemiecki dyskurs medialny ukazuje pozytywny obraz Trójmorza oraz wskazuje na liczne możliwości, zarówno dla Berlina, jak i dla całej Unii Europejskiej, które inicjatywa ta niesie na płaszczyznach politycznych i gospodarczych. Takie nastawienie wspiera najnowsze dążenia niemieckiego rządu do pełnego uczestnictwa w grupie inicjatywnej, jak i stopniowo przybliża cel ogólnego ocieplenia wizerunku Unii wśród jej środkowo-wschodnich członków. Podczas ostatniego szczytu w Sofii, Niemcy wskazali również na chęć poszerzenia współpracy o wymiar klimatyczny – temat szczególnie ważny w obliczu postępującej degradacji środowiska oraz inicjatyw takich jak Europejski Zielony Ład. Na chwilę obecną Niemcy zapowiedzieli nawet plany wsparcia finansowego dla sektorów energii odnawialnej państw członkowskich Inicjatywy. Pozostaje jedynie bacznie obserwować sytuację, by dowiedzieć się czy intencje te zostaną zmaterializowane, czy jednak pozostaną obietnicami bez pokrycia.

Pomimo przychylności niemieckich mediów wobec Inicjatywy Trójmorza są one sceptycznie nastawione wobec dwóch państw szczególnie w nią zaangażowanych – Stanów Zjednoczonych i Polski. Nasilona krytyka administracji D. Trumpa wobec postępowań Unii, połączona z rosnącym eurosceptycyzmem rządu PiS w Polsce, odbiły się szerokim echem w niemieckich publikacjach. Katalizatorem dla ukształtowania się takowego nastawienia w Niemczech wydaje się być konflikt

¹¹¹ Schwartz, R. (2018), „Three Seas summit in Bucharest seeks backing from Western Europe,” *Deutsche Welle*, <https://www.dw.com/en/three-seas-summit-in-bucharest-seeks-backing-from-western-europe/a-45531946>, dostęp: 21.07.2021.

w sprawie gazociągu Nord Stream 2, który wyraźnie podzielił członków Trójmorza i ich sojuszników. Można zauważyć, iż do niedawna była to kwestia szczególnie chętnie podejmowana w niemieckim dyskursie medialnym, ponieważ uwidaczniała ona rosnący podział pomiędzy Niemcami a ich polskimi sąsiadami oraz Stanami Zjednoczonymi pod przewodnictwem D. Trumpa. Co więcej, ostatnie wydarzenia z lipca tego roku pokazują, jak ważne są relacje polsko-niemiecko-amerykańskie dla istnienia i przyszłości Inicjatywy Trójmorza.

Na koniec warto zauważyć, że rosnąca obecność takich mocarstw jak USA, Rosja i Chiny w regionie Europy Środkowo-Wschodniej w istotny sposób wpłynęła na dynamikę oraz złożoność sytuacji, w której znalazło się Trójmorze i jego niemieccy sojusznicy. W efekcie platforma stworzona przez Inicjatywę stała się przez swego rodzaju planszą, na której będzie można obserwować, jak rozgrywają się konflikty interesów pomiędzy światowymi hegemonami.

Łukasz Kobierski Prezes zarządu Instytutu Nowej Europy. Specjalizuje się z tematyce stosunków międzynarodowych ze szczególnym uwzględnieniem geopolityki i rywalizacji chińsko-amerykańskiej. Stypendysta szkoleń z zakresu bezpieczeństwa na Daniel Morgan Graduate School of National Security Waszyngtonie, ekspert od stosunków międzynarodowych. Absolwent Uniwersytetu Warszawskiego oraz Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Praktykant m.in. w Departamencie Polityki Bezpieczeństwa Międzynarodowego MON oraz Departamencie Analiz Strategicznych BBN.

Mariana Helysh Absolwentka stosunków międzynarodowych na Uniwersytecie Jagiellońskim. Obecnie kontynuuje ten kierunek na studiach II stopnia na Uniwersytecie Warszawskim. Zainteresowania badawcze obejmują politykę państw Europy Wschodniej oraz Azji Południowo-Wschodniej ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji społeczno-politycznej w Birnie. Swoje badania prowadzi pod kątem ochrony praw człowieka, dezinformacji i konfliktów etnicznych.

Julia Marszałkowska Studentka trzeciego roku stosunków międzynarodowych na King's College London. Jej zainteresowania badawcze obejmują prawa człowieka - w szczególności prawa kobiet oraz mniejszości, sprawiedliwość okresu przejściowego oraz procesy powojennego pojednania. Zaangażowana w działalność organizacji studenckich na King's College London - Women and Politics Society, European Society oraz Political Theory Association.

Jan Sobieraj Absolwent politologii na Uniwersytecie Jagiellońskim, a obecnie student drugiego stopnia stosunków międzynarodowych na Uniwersytecie Warszawskim. Jego zainteresowania badawcze podzielone są między sytuację społeczno-polityczną państw obszaru Europy Wschodniej, ze szczególnym uwzględnieniem Rosji, a politykę wewnętrzną Polski oraz polską politykę wschodnią. Aktualnie swoje badania prowadzi w zakresie sektora energetycznego Rosji oraz jej relacji z UE. Koordynator projektów w Instytucie Nowej Europy.

Leon Pińczak Student 5 roku stosunków międzynarodowych na specjalizacji bezpieczeństwo i studia strategiczne na Uniwersytecie Warszawskim. Stypendysta w projekcie badawczym „Wojny Rosji”. Specjalizuje się w stosunkach międzynarodowych na obszarze poradzieckim. Biegły władca językiem rosyjskim.

Program Rozwoju
Organizacji
Obywatelskich
na lata 2018–2030

PROO

*Sfinansowano przez Narodowy Instytut Wolności
– Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
ze środków Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018–2030.*

FUNDACJA INSTYTUT NOWEJ EUROPY (INE)

Organizacja pozarządowa prowadząca działalność analityczną i badawczą w obszarze gospodarki, polityki i systemu prawnego w kontekście krajowym oraz międzynarodowym. Nasza działalność ma na celu merytoryczne wspieranie procesów podejmowania strategicznych dla państwa decyzji poprzez przygotowywanie propozycji rozwiązań w formie postulatów do realizacji, a także konkretnych rozwiązań legislacyjnych i uczestniczenie w procesie wcielania ich w życie.

**JEŻELI DOCENIASZ NASZĄ PRACĘ,
DOŁĄCZ DO GRONA NASZYCH DARCYŃCÓW!**

Z otrzymanych funduszy sfinansujemy powstanie kolejnych publikacji.

Bezpośrednia wpłata na konto Instytutu Nowej Europy:

95 2530 0008 2090 1053 7214 0001

Tytułem: „darowizna na cele statutowe”

www.ine.org.pl kontakt@ine.org.pl

INSTYTUT
NOWEJ
EUROPY

WARSZAWA 2021